



Norsk Folkehjelp



FAGFORBUNDET



Rapport for landsmøteperioden
2018 – 2022

Stor takk for solidarisk samarbeid!

Nylig meldte BBC at årets antall drepte palestinere på Vestbredden pr. 1. oktober hadde nådd 100, det høyeste antallet siden 2015.

Nesten daglig blir unge palestinere drept av israelske soldater, noen ganger av bevæpnede bosettere. Israel bomber Gaza jevnlig, senest i august. To millioner mennesker er kollektivt traumatisert.

I fjor høst terrorstemplet Israel seks palestinske organisasjoner, deriblant Union of Agricultural Work Committees (UAWC), en mangeårig partner for Fagforbundet og Norsk Folkehjelp. Det er intet i UAWCs arbeid som berettiger å stemple dem som terrorister. Det internasjonale samfunnet, Norge inkludert, har bedt Israel legge fram bevis for påstanden om kobling til det forbudte partiet PFLP. Ingen bevis er lagt fram så langt.

Den ødeleggende politiske splittelsen mellom Fatah-styrte Vestbredden og Hamas-styrte Gazastripen er en politisk fordel for Israel. Et samlet palestinsk lederskap ville vært en langt større utfordring å håndtere. I dagens høyreorienterte Israel er det ingen debatt om det snart er på tide å avslutte den 55 år lange okkupasjonen av FN-definert palestinsk territorium. Ytrings- og handlingsrommet krymper også for modige israelere som tør å stå opp mot okkupasjonen.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp samarbeider om politiske utspill overfor norske myndigheter, og hvordan norske banker og næringsliv kan kvitte seg med alle bånd til den israelske okkupasjonsøkonomien. Vi samarbeider om støtte til rydding av klasevåpen i Laos, til sosiale organisasjoner for kvinner og ungdom i de palestinske flyktningleirene i Libanon, samt støtte



til organisasjoner for bønder, fiskere, kvinner og ungdom i Palestina. I 2021 kom Sør-Sudan også med i samarbeidet.

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Fagforbundet er Norges største LO-forbund med over 400 000 medlemmer. Vi deler felles grunnverdier og er stolte over vårt solide samarbeid. En brutal krig i Ukraina med påfølgende matvarekrise og stor økonomisk uro har merkbare følger i hele verden, så også i vårt privilegerte Norge. Våre felles verdier kan komme til å bli satt på prøve i årene som kommer.

Men solidaritet går aldri ut på dato. Stor takk for internasjonal solidaritet gjennom hele landsmøteperioden – fra forbundets medlemmer, lokale ambassadører og tillitsvalgte!

Vi ønsker dere et godt landsmøte!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær



– Det hender vi våkner og spør oss selv om det har noen hensikt å stå opp. Jeg er heldig som har en viktig jobb å gå til, men som alle andre er også jeg utmattet og dypt fortvilet over dagens situasjon i hjembyen min, sier Azzam Alsaqqa, programleder ved Norsk Folkehjelps kontor i Gaza.

– Jeg er veldig glad i Gaza. Da jeg var barn, var Gaza en livlig og vibrerende by, og folk trodde fortsatt på en bedre framtid. Men de mange israelske angrepene siden 2008 har bombet folks framtidshåp i fillebiter. Over 60 prosent av to millioner mennesker på Gazastripen er under 18 år. Dette betyr at samtlige 18-åringer har opplevd fem kriger av varierende lengde. Hver gang Israel bomber Gazastripen, blir uskyldige mennesker drept eller lemlestet. Hus og hjem ligger i ruiner. Folk i alle

Redaktør: Inger Sandberg

Redaksjon: Are Stranden, Norsk Folkehjelp, og Ingunn Eriksen, Fagforbundet

Layout: Magnolia design as

Forside: Mai Awad i familiens ødelagte hus utenfor Hebron. Israelske myndigheter river stadig flere palestinske boliger på Vestbredden. (Foto: Majdi Mohammed/NTB Scanpix)

Palestina 2018 – 2022: Når tar okkupasjonen slutt?



Foto: Ingunn Eriksen

Palestinske dadler er internasjonalt kjent for sin gode kvalitet. Fra venstre: Daddelbonden Waleed Atawnah i Bardala nord i Jordandalen får besøk av Mohammed Ewidat og Moayyad Basharat fra Union of Agricultural Work Committees.

generasjoner er dypt traumatisert. Mangelen på rent vann er katastrofal. Fra Israel innførte blokaden i 2007, har Gazastripen aldri hatt elektrisitet så mye som ett helt døgn i strekk!

– Gaza i dag er ikke til å kjenne igjen fra den byen jeg vokste opp i. Jeg vil gjerne fortsette å tro at en vakker dag kan hele Gazastripen også være et fredelig sted ved Middelhavet, med turister og et yrende folkeliv. Men slik vi har det i dag, er dette svært vanskelig å tro på, sier Azzam.

Hva har skjedd i landsmøteperioden?

Årene fra Fagforbundets forrige landsmøte høsten 2017 har gitt liten grunn til optimisme for de vel fem millioner palestinere på Vestbredden og Gazastripen, begge under israelsk okkupasjon i 55 år – fra Seksdagerskrigen i juni 1967. I juni

2007 brøt det ut væpnede stridigheter på Gazastripen mellom Fatah og Hamas, som endte med at Vestbredden siden da har vært styrt av Fatah og Gazastripen av Hamas. Like lenge har Gaza vært utsatt for en hard israelsk blokade, med store konsekvenser for to millioner innestengte mennesker. Kollektiv avstraffelse er et alvorlig brudd på folkeretten.

Oslo-avtalen fra 1993 var en midlertidig løsning i fem år. Forhandlinger om Israels endelige grenser, status for Jerusalem og flyktningenes rett til retur skulle komme senere. Snart 30 år etter er denne ‘midlertidige løsningen’ alt annet enn midlertidig, men later tvert imot til å ha kommet for å bli. Oslo-avtalen stykket opp Vestbredden i A-, B- og C-områder, med ulikt nivå av israelsk og palestinsk sivil og militær kontroll. I realiteten har Israel full kontroll over alle tre.



FAKTA OM PALESTINA

Offisielt navn: Palestina, består av Vestbredden og Gazastripen. Vestbredden er kontrollert av partiet Fatah, Gazastripen av partiet Hamas

Flateinnhold: 6 220 km² (Vestbredden 5 860 km², Gazastripen 360 km²) (Norge 323 802 km²)

Folketall: Ifølge Palestinas Statistiske Sentralbyrå 5,35 millioner (Vestbredden 3,188 millioner, Gaza 2,166 millioner) Norge 5,55 millioner. Ifølge Human Rights Watch bor det over 700 000 illegale bosettere på Vestbredden inkl. Øst-Jerusalem.

Språk: Arabisk (offisielt), hebraisk, engelsk

Religion: Gaza: ca. 98 % muslimer (i hovedsak sunnier), 2 % kristne
Vestbredden: ca. 85 % muslimer (i hovedsak sunnier), 13 % jødisk (israelske bosettere) og 2 % kristne

Gjennomsnittsalder: 18 år på Gazastripen, 22 år på Vestbredden (39 år i Norge)

Forventet levealder: 76 år på Vestbredden, 75 år på Gazastripen (82 år i Norge)

BNP pr. innbygger USD 2021:

Palestina 3,664, Israel 51 130, Norge 89 203

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook



Foto: Ingunn Eriksen

I september 2022 var ambassadørene på en ukes prosjektreise i Palestina. Her foran et maleri på muren i Betlehem av Al Jazeera-journalisten Shireen Abu Akleh, som ble drept av en israelsk soldat 11. mai 2022. Fra venstre Marianne Hirzel, Rinda Saleh, rådgiver i Norsk Folkehjelp, Svend Morten Voldsrud, AU i Fagforbundet, Sara Bell, Stein Gulbrandsen, AU i Fagforbundet, Pål A. Hauge Christiansen og Ole Roger Berg.

Norsk Folkehjelp har et stort landprogram i Palestina med flere lokale samarbeidspartnere. Hovedkontoret ligger i Gaza by, et mindre kontor ligger i Ramallah. Fagforbundet har støttet flere av Norsk Folkehjelps partnere siden samarbeidsavtalen ble inngått på landsmøtet i november 2009.

Terrorstempling i oktober 2021, full nedstenging i august 2022

22. oktober 2021 terrorstemplet Israels forsvarsminister Benny Gantz seks palestinske rettighetsorganisasjoner: Al-Haq, Union of Agricultural Work Committees (UAWC), Defense for Children International – Palestine (DCI-P), Union of Palestinian Women's Committees (UPWC), Addameer og Bisan Center for Research and Development, hvorav de tre første mottar midler fra norske myndigheter.

UAWC har vært partner for Fagforbundet og Norsk Folkehjelp i en årrekke (se

nærmere omtale på s. 8), UPWC fram til 2020, og Al-Haq er nåværende partner i Don't Buy Into Occupation-koalisjonen (se s. 17). Israel begrunnet terrorstemplingen med at ledelsen i de seks organisasjonene var 'fordekte støttespillere' for Folkefronten for Palestinas frigjøring (PFLP). PFLP sto bak flykapringer på 1970-tallet, og er terrorlistet av Israel og flere vestlige land.

Det internasjonale samfunnet fordømte terrorstemplingen av de seks organisasjonene, og ba Israel legge fram bevis for sin påstand om bånd til PFLP. Utenriksminister Anniken Huitfeldt er blant ti europeiske utenriksministre som har slått fast at det ikke finnes bevis, og at støtten til organisasjonene vil fortsette.

I august 2022 lekket det ut et dokument som viser at også CIA sier terrorstemplingen er grunnløs. Like fullt trampet israel-

ske soldater inn i lokalene til samtlige seks organisasjoner (og én til) tidlig om morgenen 18. august. De konfiskerte PCer og annet kontorutstyr og boltet igjen inngangsdørene med jernplater. Lederne i de sju organisasjonene risikerer nå opp til 25 års fengselsstraff hvis de ikke adlyder påbudet om å legge ned arbeidet.

Fagforbundet, Norsk Folkehjelp, solidaritetsbevegelsen og en lang rekke både nasjonale og internasjonale humanitære aktører har alle krevd at Israel trekker tilbake terrorstemplingen. Norge må forlange at israelske myndigheter gjenåpner lokalene til de sju organisasjonene og leverer tilbake alt konfiskert utstyr. Norge må bruke sin lederrolle i Sikkerhetsrådet ut 2022 til å være glassklare på dette kravet.

I slutten av august bevilget Arbeidsutvalget i Fagforbundet en kvart million kroner til nytt kontorutstyr til UAWC.

Kritisk utvikling

– Verdens regjeringer må forstå at vi lever i 2022 og ikke i 1993. Fakta på bakken har for lengst smadret visjonen om en tostatsløsning, slik den ble skissert i Oslo-avtalen. Israel påberoper seg å være Midtøstens eneste demokrati. Paradoksalt da at det samme Israel kriminaliserer og stenger ned sju fredelige og demokratiske organisasjoner! Dette er et grovt brudd på ytringsfriheten. Status quo er en illusjon, alt forverres fra dag til dag, med stadig flere bosettere og stadig mer israelsk kolonisering av palestinsk land, sier Hagai El-Had, direktør i den israelske menneskerettsorganisasjonen B'Tselem.

Omar Shakir er direktør for Israel og Palestina i Human Rights Watch. – Norge var en hovedaktør bak Oslo-avtalen. Som sådan har Norge et særlig ansvar, og dere vil bli mer lyttet til enn mange andre land. Vi ber Norge komme tyngre på banen i Sikkerhetsrådet med klarere krav til Israel. Norge har presidentskapet i Sikkerhetsrådet ut 2022. Vi ber dere utnytte denne rollen godt, sier Shakir.

19. september 2022 var han og El-Had blant innlederne på en dagskonferanse på Stortinget om dagens situasjon i Palestina, etter initiativ fra Fagforbundet og Norsk Folkehjelp og i samarbeid med SV og LO. Shakir og El-Had mener Oslo-avtalen nå brukes til å verne Israel mot kritikk av grove menneskerettsbrudd.

Et stadig smalere ytringsrom

Terrorstempling og nedstenging av sju sentrale palestinske organisasjoner viser hvor langt Israel er villig til å gå for å kneble kritiske røster. I økende grad knebler også Fatah og Hamas ytringsfriheten i det palestinske sivilsamfunnet. 3. september 2022 henrettet Hamas fem palestinere i Gaza, tre for drap og to for angivelig å ha vært kollaboratører for Israel på 1990-tallet. Henrettelsene skapte sjokkbølger. En berettiget frykt for anklager om angiveri er blant mange hindre for en fri og åpen meningsbryting blant palestinere.

22. mai og 31. juli skulle det etter planen holdes valg til Palestinas nasjonalforsamling og presidentvalg. Imidlertid avlyste president Abbas begge valgene, med den begrunnelsen at Israel nektet palestinere



Klippemoskeen og Al-Aqsa-moskeen på den omstridte Tempelhøyden i Gamlebyen i Jerusalem. Området er hellig for både muslimer, jøder og kristne i hele verden.

Foto: Inger Sandberg

i Øst-Jerusalem å stemme. Det er stor misnøye med Abbas, og for mange palestinere er den dype splittelsen i det palestinske lederskapet like tung å bære som den israelske okkupasjonen.

11. mai 2022 ble den palestinsk-amerikanske Al Jazeera-journalisten Shireen Abu Akleh skutt i hodet og drept mens hun dekket en israelsk militæroperasjon i Jenin nord på Vestbredden. Hun bar hjelm og skuddsikker vest tydelig merket PRESSE. Drapet utløste omfattende protester, og hun ble fulgt til graven i Ramallah av en enorm folkemengde. Israelske soldater provoserte også gravfølget. Israel benektet lenge at de stod bak drapet, men innrømmet nylig at hun ble skutt av en israelsk soldat – ved et uhell. Foreløpig er ingen tiltalt for drapet. Norge var pennefører for en presseuttalelse, sammen med USA og De forente arabiske emirater, der Sikkerhetsrådet fordømte drapet på Abu Akleh.

Covid-19

Pandemien rammet hardt, og utløste en rekke nedstengingstiltak som ytterligere forsterket allerede eksisterende okkupasjonstiltak. Kvinner dominerer uformell sektor som ble rammet særlig hardt av tiltakene mot pandemien. Et allerede nedslitt og sårbart helsevesen gjorde hva de maktet. Stengte skoler og stadig nye reiserestriksjoner hadde store negative følger. På Gaza-stripen med sine vel to millioner mennesker på bare 360 kvadratkilometer, et område noe mindre enn Oslo, er inngripende smitteverntiltak og sosial distansering i praksis så godt som umulig å etterleve.

Palestinske helsemyndigheter har rapportert om 652 966 smittede og 5594 koronarelaterte dødsfall i løpet av pandemien.

Hva gjør FN?

På et møte i FNs generalforsamling 21. september 2022 hevdet statsminister Yair Lapid at Israel er for en palestinsk stat. Oslo-avtalen fra 1993 slo fast prinsippet om en tostatsløsning, men på de snart 30 årene som har gått siden da, har det vært ytterst få reelle forhandlinger. Tvert imot har Israel utvidet antall illegale bosettere på den okkuperte Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem fra ca. 400 000 bosettere i 1993 til over 700 000 i dag. Lapids tale har blitt kritisert fra palestinsk side for å inneholde en rekke faktafeil, og har heller ikke blitt godt politisk mottatt i Israel.

I 2002 begynte Israel byggingen av den omstridte muren, som i stor grad står langt inne på FN-definert palestinsk territorium. Israel hevdet muren ville stoppe palestinske selvmordsbombere fra Vestbredden i å ta seg inn i Israel under den andre Intifadaen (2000 – 2005). I juni 2004 fastslo Den internasjonale domstolen i Haag (International Court of Justice, ICJ) at muren strider mot folkeretten. 18 år senere står den israelske annekshjonsmuren like fjellstøtt.

I desember 2019 konkluderte FNs straffedomstol i Haag (International Criminal Court, ICC), med at det er overveiende sannsynlig at det er begått krigsforbrytelser i Palestina – både av Israel og av palestinske myndigheter. Israel nekter å samarbeide



Foto: Ingunn Eriksen

Stein Guldbrandsen foran UAWCs nylig nedstengte kontorer i Ramallah.

med straffeomstolen, og hevder den ikke har jurisdiksjon i området.

Krigen mot Gaza i mai 2021

Sheikh Jarrah er en omstridt bydel i Øst-Jerusalem. I flere år har stadig flere israelske bosettere flyttet dit og gjort krav på hjemmene til palestinske familier som har bodd der i generasjoner. Våren 2021 økte protestene mot bosettervolden. Jødiske ekstremister planla en flaggmarsj på Tempelhøyden i Gamlebyen i Jerusalem. Marsjen utløste stor uro, 300 palestinere ble arrestert og 21 israelske politimenn skadet. Spenningen utløste raketter mot Israel fra Hamas' væpnede fløy og Islamsk Jihad i Gaza.

Israel svarte med massiv bombing av Gazastripen fra 10. til 21. mai, de mest omfattende angrepene siden 2014. Bombardementet kostet 243 palestinere livet, mer enn 2000 ble skadet, derav ca. 600 barn. I Israel ble 12 drept og 710 skadet. 58 skoler, 9 sykehus og 19 helseklinikker ble truffet av israelske bomber. Livsviktig infrastruktur ble lagt i ruiner. Palestinere spør hvor mange ganger det internasjonale samfunnet skal bevilge nødhjelp til Gaza. Hvorfor får ikke Israel regningen for gjenoppbygging av sine egne ødeleggelser?

– Like etter Russlands invasjon av Ukraina 24. februar 2022 besluttet både EU og

mange andre land umiddelbart drastiske sanksjoner mot Putin-regimet i Moskva. Hvorfor vedtar dere ingen sanksjoner mot Israel etter 55 år med okkupasjon? I Vesten opererer dere med doble standarder, sier Shawan Jabarin, direktør i menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq.

Sentrale hendelser i 2020, 2019 og 2018

I januar 2020 ble *Århundrets fredsplan, Deal of the Century*, lansert i Washington av USAs president Donald Trump og Israels statsminister Benjamin Netanyahu. I det skjulte hadde de planlagt dette gjennom lengre tid. 'Fredsplanen' var en ensidig favorisering av israelske interesser, og ble blankt avvist av president Abbas. Et nær samlet internasjonalt samfunn tok også avstand fra planen, som eksplisitt legitimerte at Israel nå fritt kan annektere deler av Vestbredden og innlemme områdene i staten Israels territorium.

I 2019 godkjente israelske myndigheter over 15 000 nye boenheter for bosetterne på Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem, uten særlige protester fra verdenssamfunnet.

30. mars er den palestinske Landdagen. På Landdagen i 2018 startet ukentlige protester mot okkupasjonen langs grensen mellom Israel og Gazastripen, *Great*

Return March. Dette var en markering for flyktingenes rett til retur, en rett FN ga palestinere i Resolusjon 194 da staten Israel ble etablert i mai 1948. Fredagsmarkeringene varte ut året. De var i hovedsak fredelige, men Israel svarte med både soldater og snikskyttere. Flere ble drept og mange skadet i løpet av markeringene.

I juli 2018 vedtok Knesset en kontroversiell ny lov som definerer Israel som *en nasjonalstat for det jødiske folk*. Ifølge loven er hebraisk nå landets nasjonalspråk, tidligere hadde også arabisk samme status. Loven ble vedtatt med knapp margin: 63 for, 55 imot og to avholdende.

15. mai 2018 feiret Israel sin 70-årsdag med stor festivitas. Rett i forkant proklamerte president Donald Trump å flytte USAs ambassade fra hovedstaden Tel Aviv til Jerusalem, til store internasjonale protester, inkludert fra Norge. Israels 70-årsdag ble markert også i Norge – med et to dagers seminar på Fornebu og et fullt Konserthus i Oslo, begge i regi av Med Israel for fred (MIFP).

I 2018 kuttet president Trump to milliarder av USAs budsjetterte 3,1 milliarder i bevilgninger til UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktinger i Midtøsten. USA stoppet siden all støtte til UNRWA, men i april 2021 lovet Biden-administrasjonen å gjenoppta bevilgningene.

Økt politisk press må til

Etter 50 år med okkupasjon og 11 år med blokade trenger palestinere framfor alt et økt politisk press på Israel fra det internasjonale samfunnet. I landsmøteperioden har den norske regjeringen økt både handel og annet samarbeid med Israel. En Norad-rapport fra 2016 dokumenterer at *bistand uten politisk press ikke gir resultater*.

137 medlemstater i FN, blant dem ni EU-land, har allerede anerkjent Vestbredden og Gazastripen som en selvstendig palestinsk stat.

Den norske regjeringen vil ikke anerkjenne Palestina før det foreligger en fredsløsning som det internasjonale samfunnet kan støtte. En viktig del av samarbeidsprosjektet har vært og er å søke politisk støtte hos de norske partiene for en anerkjennelse på linje med flertallet av FN-landene.

Fagforbundets partnere

i landsmøteperioden



Foto: Are Stranden

Students' Forum Institute er aktive blant annet på universitetet i Betlehem. Fra venstre studentene Malah, Shoden og Dina med veileder Shaden Abu Shuluf (foran). Disse unge kvinnene er alt annet enn engstelige for å ta ordet i store forsamlinger!

Fra 2017 til 2022 har Fagforbundet samarbeidet med disse av Norsk Folkehjelps partnere:

- Association for Women and Child Protection (AISHA), fra 2021
- General Union of Cultural Centres (GUCC), tidligere partner, gjenopptatt i 2021
- Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR), avsluttet i 2020
- Students' Forum Institute (SFI)
- Union of Agricultural Work Committees (UAWC)
- Union of Palestinian Women Committees (UPWC), avsluttet i 2020

Du kan lese mer om våre partnere i ambassadørbloggene på s. 21 – 27.

Gaza: Association for Women and Child Protection (AISHA)

Flere av våre partnere er med i Palestinian NGOs Network (PNGO), et nettverk for ikke-statlige organisasjoner. I 2021 oppfordret PNGO shariadomstolen i Gaza til å trekke tilbake en kjennelse som la

begrensninger på bevegelsesfriheten for kvinner og ungdom. Et effektivt lobbyarbeid bidro til at domstolen måtte innrømme at kjennelsen var ulovlig.

Vold mot kvinner og barn er utbredt i de fleste kulturer, så også i Palestina. Gamle

patriarkalske holdninger, en brutal okkupasjon, langvarig blokade, høy arbeidsledighet, økt fattigdom og ulevelige livsvilkår fører i sum til en markant økt risiko for vold i nære relasjoner. I praksis har Palestina straffefrihet for familievold. På modig vis utfordrer AISHA denne straffefriheten, og tilbyr støtte til kvinner som har vært utsatt for kjønnsbasert vold. I 2022 fikk syv kvinner og deres barn tilbud om å bo på hemmelig adresse på Gazastripen etter å ha vært utsatt for vold i hjemmet.

Tidlige ekteskap er et ømtålig, men økende problem i de mest konservative lokalsamfunnene i Palestina. AISHA arbeider aktivt for å forebygge ungdoms-ekteskap, blant annet med informasjon om hvorfor dette er skadelig for både jenter og gutter. AISHA tilbyr prevensjonsrådgivning, familierapi, psykologisk rådgiv-

ning og akutt nødhjelp i form av kontanter, høreapparater, hygieneartikler og mobiltelefoner. AISHA legger stor vekt på at alle deres tilbud må gis på en verdig og sensitiv måte.

Gaza: General Union of Cultural Centres (GUCC)

I 1997 ble GUCC etablert som et nettverk for å utvikle det kulturelle ungdomsarbeidet på Gazastripen. I dag arbeider de også på Vestbredden. 55 år med okkupasjon, 15 år med blokade, to intifadaer, mur og sjekkpunkter har eksponert palestinerne for omfattende vold, mye død og store ødeleggelser. Men palestinere flest viser en imponerende motstandskraft og politisk utholdenhet. Deres natur og deres kultur er utsatt for stadige angrep, men de forsøker etter beste evne å ta vare på sine rike tradisjoner, sin humor og sin kjærlighet for lokalsamfunnet.

Ulike prosjekter i GUCCs regi bidrar til å motvirke folks oppgitthet og fortvilelse. Kulturaktiviteter gir folk spillerom og mentalt pusterom på en annen måte enn andre aktiviteter. I Gaza trues mange gamle kulturminner av manglende vedlikehold og israelske luftangrep. GUCC forsøker å bidra til å beskytte dem.

GUCC har satt kjønnsbasert vold på dagsorden, og er genuint opptatt av å få menn med i denne kampen. Teater, opera, noveller og korte innslag på radio er metoder de bruker for å gjøre folk mer bevisste om vold mot kvinner.

Vestbredden og Gaza: Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR)

Palestinske kvinner må kjempe både mot okkupasjon og mot sin egen mannsdominerte kultur. Mange kvinner møter vold i hverdagen – fra egen familie eller fra israelske soldater. PCDCR arbeider for at både kvinner og menn skal bli mer bevisste kvinners grunnleggende rettigheter, og hva som hindrer kvinnene i en fri livsutfoldelse. De er bekymret for manglende åpenhet og dialog mellom de palestinske myndighetene og sivilbefolkningen, og arbeider for å åpne dette ytringsrommet.

PCDCR ser ungdommen som den viktigste kraften for sosial endring i et konservativt samfunn. PCDCR har utarbeidet

avtaler med flere kommuner, der disse forplikter seg til å ta på større alvor de sakene kvinner og ungdom er opptatt av. De benytter ofte radio og Facebook til å fremme sine krav. Myndighetene både i Gaza og Ramallah er lite glade i uavhengige sosiale organisasjoner, da disse kan true de eldre mennenes makt og posisjoner.

Fagforbundets og Norsk Folkehjelps samarbeid med PCDCR ble utfaset i 2020.

Vestbredden: Students' Forum Institute (SFI)

Palestina har liten tradisjon for at ungdom kan ta sin rettmessige plass i samfunnet. Okkupasjon, blokade og stigende arbeidsløshet gir lite rom for en åpen og fri debattkultur. Dette vil SFI gjøre noe med.

SFI har tilhold i Betlehem, og i 2021 kunne de utvide arbeidet sitt til fire nye lokalsamfunn på Vestbredden. SFIs uttalte mål er å få flere unge palestinere engasjert i politikken, til å ta verv på universitetet og i lokalsamfunnet. De tilbyr unge kvinner og menn medietrening, der deltakerne lærer hvordan man mest mulig effektivt kan delta i debatter i det offentlige rom. SFI har etablert samarbeid med andre organisasjoner for å øke de unges palestinske identitet gjennom aktiv bevaring av jordbruksområder og kulturlandskap som er truet av israelsk konfiskering.

Under pandemien måtte alle kurs kjøres digitalt, men SFI bidro aktivt i ulike nødhjelpstiltak i flere lokalsamfunn.

Vestbredden og Gaza: Union of Agricultural Work Committees (UAWC)

UAWC har vært med i Fagforbundets portefølje fra starten i 2009. De er en grasrotorganisasjon for bønder og fiskere med stor aktivitet både på Vestbredden og Gazastripen. De organiserer bønder og fiskere for å beskytte deres rettigheter til land og vann, og har lokalkomiteer som når ut til nær 150 000 enkeltpersoner.

På Vestbredden har palestinsk jordbruk tusenårslange tradisjoner for dyrking av oliven, sitrusfrukter, korn og grønnsaker. I Hebron har UAWC et kontor med blant annet en stor frøbank. Her forsker de på nye såkorn og en mer bærekraftig matproduksjon. UAWC er svært opptatt av å bidra

til at palestinerne fortsatt skal kunne brødfø seg selv. De observerer nøye lokale følger av globale miljøendringer, eksempelvis forekomsten av nye og skadelige insekter. UAWC bruker aldri genmanipulerte såkorn eller kunstgjødsel i sine prosjekter, kun naturgjødsel. Kvinnelige agronomer leder forskningsprosjektene i frøbanken i Hebron.

– Vi nekter å la oss true til taushet! Det er ikke terror å arbeide for rettighetene til bønder og fiskere. Uansett hva Israel gjør, vil vi fortsette arbeidet vårt. Vi står sterkere enn noen gang, sier UAWCs direktør Fuad Abu Saif – få dager etter at israelske myndigheter stengte ned hovedkontoret deres i Ramallah.

Vestbredden og Gaza: Union of Palestinian Women Committees (UPWC)

Fagforbundet har støttet UPWC fra 2009 til Norsk Folkehjelp endret sin partnerportefølje i 2020. UPWC ble grunnlagt i 1980 og er en progressiv, feministisk organisasjon.

Palestinsk politikk har lenge vært dominert av eldre menn. UPWC vil motvirke denne mannsdominansen, og har jobbet lenge med å motivere flere kvinner til å gå aktivt inn i politikken – både på nasjonalt og lokalt nivå. UPWC har som mål å styrke palestinske kvinners rolle som politiske aktører og beslutningstakere. Deres vurdering er at dette er en helt avgjørende faktor for å kunne heve kvinners status i det okkuperte Palestina. De fører nøye statistikk over antall kvinner som er representert i kommunale organer, både på Vestbredden og på Gazastripen, og gjør en iherdig innsats for å høyne denne.

UPWC er også sterkt engasjert i situasjonen for palestinske fanger, både i palestinske og i israelske fengsler. De er høylytt imot Israels praksis med å fengsle palestinere uten lov og dom (*Administrative Detention*), imot fengsling av barn, inhumane forhold i fengslene og all bruk av tortur. Flere ganger ble deres leder Khitam Saafin fengslet av israelske myndigheter og satt i administrativ forvaring – uten lov og dom.

Fagforbundets og Norsk Folkehjelps samarbeid med UPWC ble faset ut i 2020.



Foto: Norsk Folkehjelp

Arab Palestinian Cultural Club markerer den palestinske Landdagen 30. mars.

I landsmøteperioden 2018 – 2022 har Libanon sunket ned i en stadig dypere hengemyr. Økonomien har brutt helt sammen. Folks tillit til politikerne er på et nullpunkt. Regjeringer kommer og går, men ingen av dem greier å svare på folkets krav om mer demokrati, mindre korrupsjon og bedre styring. Fattigdom og ulikhet øker. Flere runder med full nedstenging under pandemien forsterket ytterligere alle de negative tendensene.

Libanon har en uvanlig styringsstruktur, der de ulike maktposisjonene er fordelt mellom 18 offisielt godkjente religiøse grupperinger – basert på en nå 90 år gammel folketelling. Ifølge grunnloven skal presidenten være kristen, statsministeren sunnimuslim og parlamentspresidenten sjiamuslim. Opprinnelig var hensikten at dette skulle dempe konflikten mellom landets ulike grupperinger,

men i virkeligheten har det fungert stikk motsatt – og med årene vist seg å være en helt dysfunksjonell styringsform.

Landet har lenge hatt store problemer med å etablere styringsdyktige regjeringer som kan fungere over tid. Det er vanskelig, nær umulig, å få gjennom etterlengtede lovendringer under så ustabile politiske forhold.



FAKTA OM LIBANON

Offisielt navn: Den libanesiske republikk

Hovedstad: Beirut

Flateinnhold: 10 400 km²

Folketall: 6,28 millioner inkl. 840 000 registrerte syriske flyktninger (ifølge FN) og 180 000 palestinske flyktninger (ifølge UNRWA)

Språk: Arabisk (offisielt), fransk, engelsk, armensk

Religion: 63 % muslimer (ca. 50/50 sunnier og shia), 33 % kristne og 4 % drusere

Gjennomsnittsalder: 34 år

Forventet levealder: 79 år

BNP pr. innbygger: 2 670 USD (2021)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook

Økonomisk kollaps

Libanon er sterkt ridd av korrupsjon. De fleste offentlige tjenester er privatisert. Verdensbanken har stemplet Libanon som en *FCV-stat*, *Fragility, Conflict and Violence*. Dette betyr en skjør, konfliktridd og voldsherjet stat, der situasjonen kan ha potensial for både regionale og globale følger. På bare to år falt landets nasjonalprodukt fra 55 milliarder USD i 2018 til 35 mrd USD i 2020.

Galopperende inflasjon, stor kapitalflukt og et enormt handelsunderskudd bidro til at bankene i 2020 frøs folks private midler. Bankkundene fikk ikke lenger tilgang på sine egne penger. Det libanesiske pundet sank 90 prosent fra 2019 til 2021. Så dramatiske forhold videreutvikler landets allerede omfattende svarte økonomi, som inkluderer både foretak og enkeltpersoner. Også før det økonomiske sammenbruddet hadde Libanon en stor uformell sektor med en tilsvarende stor svart økonomi. Pr. i dag foreligger ingen fullgod analyse over konsekvensene av alt dette for landets totaløkonomi.

Libanon er tidligere fransk koloni, og har som sådan sterke bånd til Frankrike. Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet og Frankrike har forsøkt å tilby Libanon store lån på klare betingelser om endring i det politiske systemet, men foreløpig har den herskende eliten avslått å imøtekomme kravene. USAs sanksjoner mot Hizbollah, landets sterke shia-muslimske parti med én militær og én politisk gren, kompliserer situasjonen ytterligere. Hizbollah ble stiftet i 1985 for å bekjempe Israel i Sør-Libanon, som Israel okkuperte fram til år 2000. Fra 1992 har Hizbollah periodevis deltatt i regjeringen. Sammen med sine koalisjonspartnere mistet de flertallet i parlamentet ved valget i mai 2022. Hizbollah er nært alliert med Iran. USA og flere europeiske land anser Hizbollah som en terrororganisasjon.

Økt fattigdom i alle befolkningsgrupper

Fattigdommen har økt dramatisk blant alle de siste årene, og medfører økt spenning mellom libanesere, palestinske og syriske flyktninger. Pr. april 2021 ble det anslått at over halvparten av den libanesiske befolkningen nå lever under fattigdomsgrensen. UNHCR har registrert vel 840 000 syriske

flyktninger i Libanon. Fra 2019 til 2020 steg andelen i ekstremt fattige der fra 55 til 89 prosent. Ifølge FN er ekstrem fattigdom to USD om dagen pr. person. Fattige flyktninger har liten tilgang på skole for barna, rent vann, elektrisitet, avfallshåndtering, helse-tjenester, psykososial støtte eller juridisk rådgivning.

Det er langt flere flyktninger i Libanon enn de offisielt registrerte. De syriske flyktningene beskyldes for å presse lønningene ned, og for å drenere både staten, landets svake infrastruktur og internasjonale bistandsmidler som går til Libanon. Et stort flertall av landets flyktninger er avhengige av internasjonal nødhjelp for å overleve.

De mest presserende spørsmålene for hele befolkningen er muligheten for arbeid, adgang til egne sparepenger i bankene, tilgang til elektrisitet og annet drivstoff. Ifølge Verdensbanken har én av fem arbeidere mistet jobben siden oktober 2019. Husholdninger blant flyktninger med kvinnelig overhode har 50 prosent større sannsynlighet for å bli arbeidsledige. I 2019 var det mange som mistet jobbene sine, fordi myndighetene fra da krevde en registrert arbeidstillatelse både fra palestinerne og andre som myndighetene definerer som utlendinger eller 'gjester'.

Det store antallet registrerte og uregistrerte flyktninger har lagt et voldsomt press på landets infrastruktur, som var sterkt belastet fra før. Dette har skjerpet de allerede eksisterende konfliktene i Libanon.

Opprøret som ikke førte fram

Gjennom flere år har mange av Norsk Folkehjelps samarbeidsland gjennomlevd en stadig sterkere innsnevring av rommet for fri organisering og frie ytringer, så også i Libanon. Høsten 2019 tok enorme folkemengder til gatene over hele landet, på tvers av etniske, politiske og religiøse skillelinjer, for å protestere mot politisk vanstyre, korrupsjon og galopperende inflasjon. Demonstrantene krevde regjeringens avgang, men myndighetene svarte med veisperringer, politi og stengte banker, som rammet folks privatøkonomi hardt.

Et gammeldags klansystem står i veien for reformer og modernisering. Men å utfordre dette systemet innebærer også klare farer.

Det er mye våpen i omløp i Libanon. Det er en farlig kombinasjon når staten feiler, men klanene kan tilby en viss sosial beskyttelse. Ironisk nok bidrar dette også til en ytterligere forsterkning av et klansystem som i stor grad nettopp er selve årsaken til den sekteriske politikken i Libanon.

Protestbevegelsen mangler stadig en samlet ledelse. Alle er enige om at landet trenger politiske reformer og at den omfattende korrupsjonen må opphøre, men foreløpig tas få grep for å fremme felles politiske krav til myndighetene. Mange unge ønsker seg en helt annen politisk organisering enn dagens styringsstruktur. Moderne ungdom vil organisere seg på tvers av etniske, politiske og religiøse grupperinger. Et positivt tegn er at 14 uavhengige kandidater ble valgt inn i parlamentet ved siste valg i mai 2022, mange av dem med bakgrunn fra opprøret. Dette var klare proteststemmer mot systemet.

Covid-19 og full lockdown

Etter de første tilfellene av korona ble Libanon helt nedstengt med strenge smitteverntiltak fra 12. mars 2020. Antall smittede var lavt, men de harde smitteverntiltakene gjorde det vanskelig for folk å overleve, særlig for dem med jobb i uformell sektor eller uten faste arbeidskontrakter. Folk måtte uansett ut for å skaffe seg mat, og utover sommeren begynte smittetallene å stige. Nedstengingen ble opphevet i mai, og landet opplevde nye og langt sintere protester enn året før.

Fagforbundets støtte

Siden 2009 har Fagforbundet bidratt med politisk og økonomisk støtte til arbeidet for ungdom og kvinner i Libanon. Støtten kanaliseres gjennom *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)* og *Kvinner Kan (Women Can Do It)*, med *Najdeh* som gjennomførende partner. Fagforbundet fullfinansierer Kvinner Kan.

Kvinnene vil ha forandring

Libanons kvinner utsettes for en omfattende diskriminering på arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig. Kvinnemishandling, trakassering og kjønnsbasert vold er utbredt. Kvinner Kan jobber aktivt med disse spørsmålene, og legger vekt på å mobilisere også menn i sitt holdnings-skapende arbeid.

I flyktningleirene er vold mot kvinner et svært sensitivt spørsmål, noe som kom klart fram i en anonym spørreundersøkelse i 2021 om trakassering i leirene Ein El-Hilweh og Nahr El-Bahred. Mange ville ikke svare under påskudd av at spørsmålene var 'til skade for det palestinske samfunnet'. Ifølge tradisjonen mener mange at kjønnsbasert vold tilhører 'privatlivets fred'. Sosiale problemer kan også ha grobunn i mange oppløste familier, en stigende skilsmisserate og mye våpen og narkotika i leirene.

Den legale giftealderen i Libanon er 18 år, men mange gifter seg yngre enn dette, en tendens som skjerpes ytterligere av den nå dramatisk økende fattigdommen. Våre partnere arbeider aktivt mot ungdomsekteskap, da dette beviselig er til meget stor skade både for unge jenter og unge gutter. Kvinnebevegelsen i Libanon har en analyse av at 'alt starter i hjemmet' – *it all starts from home*. Basert på denne erkjennelsen arbeider de for å påvirke familiene til å skape en mest mulig åpen atmosfære på hjemmebane, men trangboddhet, arbeidsledighet og fattigdom gjør dette alt annet enn lett. Forskere kan dokumentere at kvinnemishandling økte markant i skyggen av pandemien.

Flyktningleirene styres av mannsdominerte leirkomiteer. Alle leirene har også sine egne kvinnekomiteer, som ofte ledes av erfarne kvinner fra *General Union of Palestinian Women*. Men tradisjonen tro mener mange at kvinner ikke skal delta i politikken. Kvinner Kan har organisert 'liksomvalg', der kvinnene får øve seg på å ta ordet og diskutere saker i plenum.

Najdeh holder jevnlig møter med kvinnekomiteene, og legger planer for arbeidet i hver leir sammen med dem. Najdeh bruker fysiske og digitale møter, intervjuer, seminarer og en systematisk ledertrening i sitt arbeid, og arbeider bevisst på tvers av kjønn og etnisitet. De benytter også gateteater, rollespill og psykodrama. De har kjørt en kampanje der unge kvinner tar til aktivt motmøte mot hatprat og seksuell sjikane på nettet. I 2021 arrangerte de flere åpne møter om politisk deltakelse, vold, seksuell trakassering og ungdomsekteskap med både mannlige og kvinnelige deltakere. Det tar tid og stor utholdenhet å endre holdninger, men Kvinner Kan gir ikke opp.



Foto: Norsk Folkehjelp

De unge i Libanon er en sterk drivkraft for sosiale og politiske endringer i landet.

Ungdom krever en bedre framtid

I et land i full oppløsning er det lett for ungdom å miste alt framtidshåp. Arab Palestinian Cultural Club bidrar aktivt i å hindre at ungdom skal falle ut av skolen, da utdanning er en viktig investering i framtida. APCC har åpnet noen student-sentre der de unge kan komme for å bruke Internett, luften problemene sine og snakke mer åpent med hverandre enn de kan hjemme i de overfylte leirene. Mangelen på stabil elektrisitet er et stort problem i flyktningleirene. I Beddawi-leiren har APCC installert et solcellepanel, for at ungdommen skulle få et trygt og opplyst sted å gjøre lekser.

Under pandemien organiserte APCC et helseteam med unge kvinner og menn som tilbød folk kurs i ulike smitteverntil-

tak, i førstehjelp og hvordan syke pasienter kan fraktes trygt til behandling. I 2021 feiret de sitt eget 25-årsjubileum med en stor festival med ungdom fra Tripoli og Beirut, med ulike debatter, sang, dans og andre kunstneriske innslag. APCC bidrar også med praktisk innsats som rydding av søppel og bedre gatebelysning for økt trygghet for folk i leirene.

UNRWA er FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten. De driver skolene i flyktningleirene. APCC initierte nylig to møter med toppsjefen i UNRWA i Libanon, der de ba om tilgang til å kunne få jobb i UNRWA-skolene. Dette fikk de adgang til, og samarbeidet fortsetter – som viser at Arab Palestinian Cultural Club nyter respekt i Libanon.



FAKTA OM LAOS

Offisielt navn:

Laofolkets demokratiske republikk

Hovedstad: Vientiane

Flateinnhold: 236 800 km²

Folketall: 7,75 millioner

Språk: Laotisk offisielt,
i tillegg 16 lokale språk

Religion: 65 % buddhister, 2 % kristne,
33 % andre

Gjennomsnittsalder: 24 år

Forventet levealder: 68 år

BNP pr. innbygger: 2,551 USD (2021)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World
Factbook



Historiens *mest utbombede land*

Under Vietnamkrigen erklærte USA aldri krig mot Laos, men slapp like fullt over to millioner tonn eksplosiver over det minste og fattigste landet i Sørøst-Asia fra 1964 til 1973, gjennom 580 000 bomberaid. Dette innebærer én flylast med bomber hvert åttende minutt døgnet rundt i ni samfulle år!

Nær 30 prosent av bombene eksploderte sannsynligvis ikke da de traff bakken. Det anslås at over 80 millioner udetonerte klasebomber lå igjen da Vietnamkrigen offisielt var slutt 30. april 1975.

Mange laotere har mistet livet eller blitt alvorlig skadd i ulykker med ueksploderte klasevåpen som ligger skjult i bakken. Pr. i dag er det en gledelig nedgang i antall alvorlige ulykker, men like fullt er det stadig utrygt å dyrke jorda. Fattigdom og nød tvinger bøndene til å dyrke også de utrygge områdene. Udetonerte klasevåpen legger en markant demper på ethvert lands naturlige utvikling.

Krigen i Ukraina påvirker også Laos

Laos har ingen kystlinje og må få alle varer importert over land. Putins krig mot Ukraina har store globale følger, så også her. I Laos øker nå den økonomiske usikkerheten, bensin- og dieselpriene stiger, det er en galopperende inflasjon og

importkostnadene på alle varer er høyere enn noen gang. Landets landbruk lider sterkt under periodevis mangel på drivstoff.

Programmet utvides

I 1997 startet Norsk Folkehjelp arbeidet i Laos. I dag har programmet 441 ansatte, som gjør det til ett av våre største landprogram. 34 prosent av de ansatte er kvinner. Med nye, store bevilgninger fra det amerikanske utenriksdepartementet er planen å fordoble programmet innen juni 2023, øke antall ansatte til 818 og anskaffe mye nytt teknisk utstyr. For Norsk Folkehjelps kontor i hovedstaden Vientiane vil fokus framover være å ansette og lære opp flere hundre nye nasjonalt ansatte.



Det er et både fysisk og mentalt svært anstrengende arbeid å rydde klasevåpen i fuktig tropevarme i Laos.

Konvensjonen om klaseammunisjon ble vedtatt av 107 stater i Dublin 30.05.2008, og trådte i kraft 01.08.2010. Pr. i dag har 110 stater ratifisert konvensjonen, som forbyr all produksjon, lagring, eksport og bruk av klasevåpen. Opprinnelig hadde Laos frist til 01.08.2020 med å erklære landet fritt for klaseammunisjon, men en søknad om forlengelse til 01.08.2025 ble innvilget.

Norsk Folkehjelp startet arbeidet i Laos med teknisk rådgivning overfor UXO Lao, den nasjonale ryddeoperatøren. I 2009 startet vi egne operasjoner i provinsen Saravane i sør. Trofaste donorer er utenriksdepartementene i Norge og i USA, UK-FCDO (det engelske Norad, tidligere DFID) og samarbeidspartneren Fagforbundet.

Miljøvern og likestilling prioriteres

Norsk Folkehjelp arbeider for økt likestilling i alle programledd. *Proud to Be Us* Laos er et eget program som driver aktivt

holdningsarbeid, og jobber for hvordan fremme likestilling og mangfold i alle aspekter av arbeidet.

Norsk Folkehjelp har forpliktet seg til å redusere sitt miljømessige fotavtrykk, så også i Laos. *Zero Waste Laos* er en nasjonal samarbeidspartner. I 2021 – 2022 holdt Zero Waste Laos opplæring for samtlige 441 ansatte om globale klimaendringer, hvordan håndtere farlig avfall på en mest mulig miljøsikker måte og resirkulering av vårt eget avfall. Norsk Folkehjelp gjorde et pilotprosjekt med å sette ut store dunker på tre skoler til kompostering og resirkulering. Prosjektet bidrar blant annet til at skolebarn og lokalsamfunn kan selge videre avfall som lar seg resirkulere. I løpet av et par år har Norsk Folkehjelp selv halvert sin egen avfallsmengde på kontorene våre i Laos.

Sammen med EU har Norsk Folkehjelp bidratt til å finansiere et initiativ fra Zero

Waste Laos om å plante 8000 trær og stiklinger over hele landet, inkludert rundt 100 skoler i provinsene Attapeu, Champasak, Saravane og Sekong.

En så stor mengde udetonerte klasevåpen som i Laos skaper en omfattende forurensning, som igjen skaper store humanitære behov. Politisk bidrar Norsk Folkehjelp med støtte til landets forpliktelser overfor Klasevåpenkonvensjonen. Sosioøkonomisk prioriterer vi støtte til utviklingsområder.

Fagforbundets støtte

Fagforbundet har støttet Norsk Folkehjelps arbeid i Laos fra 2009. Fagforbundets støtte går til lønninger og utstyr for Team 28, som i dag består av tre kvinner og tre menn. I landsmøteperioden har teamet bidratt til:

- Tidligere Team 9, nå Team 28, har ryddet 157 280 m² av de totalt ryddede 28 000 000 m² av bekreftefarlige områder, og utført 13 av i alt 623 oppdrag.
- Teknisk kartlegging av 6 070 000 m² av en total på 626 435 000 m².
- Identifisering av 42 klasevåpenrester av i alt 4530 slike på 2 702 000 m² av en total på 312 600 000 m².
- Ved utgangen av 2021 var ca. 1530 km² bekreftefarlige områder identifisert gjennom kartlegging.
- Funn og forsvarlig ødeleggelse av over 2487 objekter: 2267 rester av klasevåpen og 220 andre UXOs, *Unexploded Ordnance*, av en total på 140 000 objekter.
- Fagforbundet har bidratt med støtte til totalt 124 aktiviteter fra starten i 2009 til i dag, i provinsene Attapeu, Chanpasak, Khammouane, Salavan, Saravane og Sekong.

Hittil i 2022 har Fagforbundets støtte bidratt til rydding av 35 680 m² land som tidligere var sterkt forurenset av ueksplo-derte klasebomber og rester av slike. 539 enheter ble funnet og destruert på en trygg måte. Dette var til direkte nytte for 136 personer og til indirekte nytte for 660 personer.

Foto: Norsk Folkehjelp

Vil den skjøre fredsavtalen fra 2018 holde?

Republikken Sør-Sudan er verdens yngste stat. Etter flere tiår med blodige interne konflikter mellom ulike etniske grupperinger, erklærte Sør-Sudan sin løsrivelse fra nabolandet Sudan 9. juli 2011.

Men bare to år senere brøt det ut ny borgerkrig. Konflikten hadde sitt utspring i maktkamp og politiske uenigheter innad i den tidligere frigjøringsbevegelsen, *Sudan People's Liberation Movement (SPLM)*. I dag er SPLM landets største politiske parti. Borgerkrigen førte til at 2,4 millioner sørsudanere så seg tvunget til å flykte fra krigens redsler, primært til nabolandene Uganda og Sudan.

Nå er noen av flyktingene i ferd med å vende hjem til jorda som har vært i familiens eie i generasjoner. Problemet er at de ikke har papirer på eierskapet, og mange har heller ikke penger nok til å kunne skaffe seg de nødvendige dokumentene.

Sør-Sudan er fra naturens side et fruktbart land, men borgerkrigen har i stor grad ødelagt landbruket. Prisstigningen på matvarer har vært enorm. En fredsavtale ble inngått i 2018, men væpnede kamper foregår fortsatt i deler av landet. Historisk sett er stridens kjerne langvarige konflikter mellom ulike klaner og etniske grupper, samt uløste tvister om territorium og tilgang til vann og beiteområder.

Sør-Sudan har store oljereserver. 98 prosent av statens inntekter kommer fra oljesektoren, som er sterkt preget av korrupsjon og manglende oppfølging av sentrale bestemmelser i petroleumslovgivningen. Dette bidrar til en sterkt økende ulikhet i befolkningen. Kun ytterst få lokalsamfunn får ta del i den store rikdommen skapt av det svarte gullet.

Sør-Sudan med i samarbeidsavtalen fra 2021

Norsk Folkehjelp har arbeidet i Sør-Sudan siden 1986. Vårt overordnede mål er å bidra til et stabilt og fredelig land der folk selv får mer innflytelse over landets utvikling og egen hverdag. Vi har lokale samarbeidspartnere med uttalt mål å styrke kvinners og ungdoms rettigheter, samt folks rettigheter til jord, vann og land.

Fra 01.01.2020 gikk Postkom inn i Fagforbundet. Fra 2021 ble Postkoms tidligere avtale med Norsk Folkehjelp om å styrke rettighetene for kvinner og ungdom i Sør-Sudan tatt inn i samarbeidsavtalen mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp.

Massive ødeleggelser etter storflommen i 2021

Nilen er verdens lengste elv. Øvre Nilen er en delstat i Sør-Sudan. Den hvite Nilen har sin opprinnelse i Uganda, renner gjennom Øvre Nilen og skaper jevnlig store oversvømmelser. I mai 2021 ble Sør-Sudan rammet av den verste flommen på 60 år, og enda en flom i september.

Flommen fortsatte også inn i 2022. Vannmassene trakk seg ikke tilbake etter regntiden i 2021, som de normalt gjør. Vedvarende flom har ført til ca. 800 000 nye, internfordrevne flyktinger. Mange husdyr druknet. Flommen ødela gode landbruksområder og har skapt stor matusikkerhet, på toppen av alle andre store problemer dette borgerkrigsherjede landet sliter med. Pr. i dag er 8,3 millioner mennes-



ker avhengige av matvarehjelp for å overleve. Dette utgjør dramatiske *tre fjerdedeler* av landets befolkning.

Utsatte valg

Ifølge den skjøre fredsavtalen skulle det holdes nyvalg i 2023. Men flere milepæler før valget kunne avholdes, har blitt forsinket – deriblant opprettelsen av *en felles hær*, og ikke som nå ulike hærer basert på etnisitet. Regjeringen har erklært at valget må utsettes i to år, noe som er kraftig kritisert av mange. Flere aktører i sivilsamfunnet er svært misfornøyd med denne utsettelsen, særlig det faktum at de ikke ble konsultert i avgjørelsen.

Innsnevring av det offentlige ytringsrommet er en stor utfordring. Mange er redde for å kritisere myndighetene i frykt for fengsling eller andre represalier. *People's Coalition for Civil Action (PCCA)* er en organisert koalisjon for ulike aktører fra sivilsamfunnet. Etter deres møte i 2021 slo myndighetene hardt ned på alle forsøk på å protestere mot manglende iverksetting

Kvinnene i Ngongita Fishers Women's Association forsørger hele familien gjennom å kjøpe inn og bearbeide fisk til salg på det lokale markedet. Foto: Norsk Folkehjelp



FAKTA OM SØR-SUDAN

Styreform: Republikk

Hovedstad: Juba

Offisielle språk: Engelsk (offisielt), arabisk

Flateinnhold: 644 329 km²
(Norge: 385 000 km²)

Folketall: 11,5 millioner fordelt på 64 etniske grupper, de to største er dinka (36%) og nuer (16%)

Religion: Animisme, kristendom og islam

BNP pr. innbygger: 700 USD (2020)

Alder: 63% er under 24 år (Norge: 30%)

Fødselsrate: 37,7 per 1000 (Norge 12,1)

Forventet levealder: 59,2 år (Norge 82,5 år)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook

av fredsavtalen. I dag ser vi en stadig sterkere knebling av sivile aktører og media.

Kampen for et sterkere sivilsamfunn

Fagforbundets støtte bidrar til å styrke rettighetene for kvinner og ungdom, og omfatter blant annet arbeid for å redusere kjønnsbasert vold, styrke folks juridiske rettigheter, øke tilgangen til spare- og lånegrupper og aktivisere ungdom i idrett, kultur og ulike kampanjer. Kvinner og jenter blir utsatt for vold på grunn av patriarkalske normer, en omfattende kjønnsulikhet og som resultat av konflikter som har pågått i årevis.

En viktig del av arbeidet er å bidra til å forebygge konflikter, megle mellom partene og finne en varig løsning på problemene. *Mundri Relief and Development Association (MRDA)* arbeider aktivt med fredskomiteer som består av både kvinner og menn i utvalgte områder av landet. Opplæring i deres regi omfatter blant annet identifisering av årsakene til konflikter, ulike metoder for rapportering og løsning av konflik-

tene, samt hvilke tilnærminger som kan bidra til å dempe en konflikt før den eskalerer til et voldelig nivå.

People's Initiative Development Organization (PIDO) er en frivillig organisasjon som arbeider for menneskerettigheter for vanskeligstilte grupper, hvorav kvinner og ungdom er sterkt representert. I 2021 organiserte PIDO møter med de lokale myndighetene i delstaten Unity for å få dem til å utstede eiendomsbevis til flyktninger som vender tilbake. Foreløpig har de oppnådd dette for 60 personer.

I 2021 fikk 808 lokale veterinærassistenter, derav 365 kvinner, opplæring i metoder for å forbedre husdyrenes helse og øke produksjonen. Disse lærte videre opp 1172 husdyrholdere i forbedret husdyrproduksjon. Fem grupper med i alt 50 medlemmer, derav 35 kvinner, fikk opplæring i metoder for oppbevaring og foredling av fisk – som soltørking, røyking og salting. 40 husholdninger fikk utstyr til å drive fiske. 250 småbønder, derav 104 kvinner, fikk opplæ-

ring i ulike metoder for behandling av korn for å redusere svinn etter innhøstingen.

Norsk Folkehjelp bidro med et rentefritt lån til fem grupper i et kooperativ i regi av Ngongita Fishers Women's Association. Kvinnene har store drømmer for framtida, og sparer til å bygge et gjestehus med egen restaurant. Kvinnene er ikke lenger avhengige av en mann for å kunne forsørge seg selv og barna. Etter ett år ble lånet tilbakebetalt.

Fagforbundets støtte går også til yrkesopplæring og kamp mot kjønnsbasert vold i regi av *Women Aid Vision*. I 2021 hjalp de 150 unge kvinner med opplæring innen ulike yrker, inkludert ferdigheter for å kunne drive egen forretningsvirksomhet. *Ana Taban* (på norsk 'jeg er sliten') er en partner etablert i 2017 av unge sørsudanske kunstnere. De bruker teater, musikkvideoer og gatekunst for å påvirke politikerne til få en endelig slutt på alle konfliktene. I et land der eldre menn tradisjonelt har forvaltet all makt, har Ana Taban greid å gjøre seg både populære og høyt respekterte.



Foto: Ingunn Eriksen

Positive resultater av et bredt samarbeid

Siden 2009 har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp samarbeidet om å sette søkelys på norske aktørers medvirkning til den israelske okkupasjonen av palestinske områder. Å dytte Norges Palestina-politikk i en mer slagkraftig retning viser seg stadig vanskelig.

Men hos andre grupper av aktører – som finansaktører og kommuner – har det vært en positiv utvikling. Dette vitner om økt ansvarlighet og større forståelse for faren for medvirkning til brudd på folkeretten og menneskerettighetene i Palestina.

Norsk Palestina-politikk ligger fortsatt fast

Norge har lenge vist en vedvarende tilbakeholdenhet om å holde Israel ansvarlig for gjentatte brudd på folkeretten og palestineres rettigheter. Vi har utfordret dette

gjennom brev, høringssvar, budsjettinnspill, opprop og møter med departementer og politiske partier i en lang rekke saker:

- Implementering av FN-resolusjon 2334, som krever at «Israel umiddelbart og fullstendig opphører all bosettingsaktivitet i det okkuperte palestinske territoriet, inkludert Øst-Jerusalem».
- FN-databasen med oversikt over selskaper med virksomhet på okkupert palestinsk område
- Oljefondets investeringer

- Forbud mot import/salg av bosettervarer og -tjenester
- Regelverket om anskaffelser av varer og tjenester i offentlig sektor. Innspill til skjerping av praksis og regelverk for å forhindre varer og tjenester fra selskaper som bidrar til brudd på menneskerettighetene i konfliktområder
- Norges holdning til den israelske sjøblokaden av Gazastripen
- Støtte til det palestinske folket under pandemien (Covid-19)
- Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd
- Utarbeidelse av strategi for norsk deltakelse i Horisont Europa, EUs rammeprogram for forskning og innovasjon
- Trakassering av det palestinske sivilsamfunnet

Vi har lagt til rette for møter mellom beslutningstakere i Norge og menneskerettsaktivister i Palestina og Israel. Vi har fått mediedekning, holdt innlegg på møter og seminarer og bistått den internasjonale fagbevegelsen og andre sivilsamfunnsaktører.

Oljefondet på litt bedre veier

Etter en mangeårig dialog med Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (Oljefondet), økte vi innsatsen for å få redusert antall selskaper i fondets portefølje som medvirker til okkupasjonen. Her har det vært noe framgang i landsmøteperioden.

I 2019 ga vi ut rapporten *Investor Obligations in Occupied Territories*, skrevet av Essex Business and Human Rights Project ved Universitetet i Essex på oppdrag fra samarbeidsprosjektet. Rapporten viser at Oljefondet er koblet til en lang rekke menneskerettsbrudd gjennom beholdninger i selskaper med virksomhet på okkupert palestinsk område. Fondet er inkonsekvent i sin håndtering av disse koblingene.

Rapporten bidro til at opposisjonen på Stortinget la fram et mindretallsforslag i finanskomitéens behandling av den årlige stortingsmeldingen om Oljefondet. Her ba de regjeringen utarbeide en «strategi for styrking av menneskerettighetene i fondets ansvarlige forvaltning med særlig fokus på investeringer i konfliktområder».

Rapportens funn ble delt med sentrale aktører i Norge samt Etikktutvalget for Statens pensjonsfond utland og FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i forkant av at Norge skulle utspørres om sitt arbeid med å beskytte disse rettighetene. Komiteen uttrykte bekymring over Oljefondets investeringer, og ba om at Norge på nytt ser på disse og på Etikkrådets tilnærming til gjennomgang. Rapporten ble også presentert på UN Forum for Business and Human Rights i Genève.

I 2021 lanserte vi en kampanjeside om Oljefondets investeringer på okkupert palestinsk område. 64 selskaper i Oljefondets portefølje har virksomhet som medvirker til okkupasjonen. Kampanjen fikk støtte fra Pink Floyd-legenden og Palestina-aktivist Roger Waters, og over

12 000 mennesker sendte en e-post via nettsiden til Norges Bank Investment Management (NBIM), Etikkrådet, finansministeren og Stortingets finanskomité for å be dem gjøre noe med saken.

Flere lokallag i SV og Rødt fremmet forslag i kommunestyre om å oppfordre Oljefondet til å trekke ut sine investeringer fra okkupasjonen. Nettsidens funn gikk inn i den politiske debatten om revidering av Oljefondets etiske retningslinjer under behandlingen av den årlige stortingsmeldingen om Oljefondet.

oppmerksomhet rettet mot investeringer i selskaper i konfliktområder. Vi har hatt møter med norske og svenske fondsforvaltere, korrespondanse med over femti finansaktører og holdt innlegg på et medlemsmøte i regi av Norsk forum for ansvarlige og bærekraftige investeringer (Norsif).

I januar 2020 lanserte Fagforbundet og Norsk Folkehjelp en ny nettbasert kampanje som belyser at nesten alle norske banker tilbyr fond med beholdninger i selskaper som medvirker til brudd på folke-



Stein Guldbrandsen fra politisk ledelse i Fagforbundet og Norsk Folkehjelps generalsekretær Henriette Killi Westhrin.

Selskaper med virksomhet i krigs- og konfliktområder får stadig større oppmerksomhet hos NBIM. I sin årsrapport fra 2020 om ansvarlig forvaltning skrev NBIM for første gang om det særlige ansvaret i konfliktområder for å unngå brudd på internasjonal humanitær rett og menneskerettighetene. NBIMs forventningsdokument for menneskerettigheter ble revidert i tråd med dette, og i 2021 ble fem selskaper med problematisk virksomhet på okkupert palestinsk område ekskludert av NBIM etter anbefaling fra Etikkrådet. Dette var første gang siden 2012.

Norske finansinstitusjoner

I landsmøteperioden har vi sett en oppmuntrende utvikling også hos andre norske finansaktører, med stadig mer

retten på okkupert palestinsk område. Vi gikk gjennom fondsbeholdningene til over 100 norske forretnings- og sparebanker. *Bankkampanjen* ble lansert med et arrangement i bankhvelvet til gamle Christiania sparebank i Oslo. Kampanjens fem første dager ga over 30 000 treff på kampanjesiden, og over 3000 beskjeder ble sendt til bankene.

I 2021 ble Fagforbundet og Norsk Folkehjelp medgrunnleggere av *Don't Buy into Occupation* – en koalisjon med 26 palestinske, regionale og europeiske organisasjoner. Koalisjonens første rapport *Don't Buy into Occupation: Exposing the financial flows into illegal Israeli settlements* ble lansert i september 2021. Deres egen nettside viser at over 600 europeiske finansinstitusjoner, også flere norske, er



investert i selskaper som er involvert i de ulovlige bosettingene på Vestbredden.

I løpet av landsmøteperioden har minst fem norske fondsforvaltere solgt seg ut av minst 33 selskaper. Flere forvaltere enn tidligere har nå åpne eksklusjonslister, mens én fikk på plass en ny politikk for å unngå investeringer i selskaper som gir støtte til bosettinger eller økonomiske aktiviteter i okkuperte territorier.

Kommunale innkjøp og investeringer

I mai 2018 konkluderte Utenriksdepartementet med at kommunale vedtak om å unngå kjøp av varer fra israelske bosettinger ikke er i strid med Norges internasjonale forpliktelser. Etter dette har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp støttet opp om arbeidet for å få flere norske kommuner til å vedta forbud mot innkjøp av varer fra ulovlige bosettinger på okkupert palestinsk område.

Samarbeidsprosjektet har bistått ulike aktører med råd og tekstforslag, blant annet i utforming av valgprogrammer for kommunestyre- og folketingsvalget i 2019, utarbeidelse av byrådsplattformer etter valget, revidering av innkjøpsregler i flere kommuner og fylkeskommuner (Viken, Innlandet og Trøndelag). Til sammen har det kommet ni nye vedtak mot kjøp av bosettervarer i løpet av landsmøteperioden. Flere av Fagforbundets Palestina-ambassadører har vært aktivt involvert i dette arbeidet.

Samarbeidsprosjektet har også bistått ved behandlingen av årsrapporter til kommunale pensjonskasser, med screening av fond og forslag til merknader, samt i arbeidet

med å endre kommunenes investeringspraksis. I 2022 produserte vi og sendte ut til tillitsvalgte et nytt kommunehefte, som skal veilede kommuner i hvordan og hvorfor de skal innføre kommunale vedtak mot investeringer i og innkjøp fra selskaper med virksomhet knyttet til de israelske bosettingene.

Nasjonale tiltak mot bosettervarer

I september 2019 inviterte LO, Fagforbundet og Norsk Folkehjelp den irske senatoren Frances Black til Norge. Hun besøkte Norge for å fortelle om sitt arbeid i Irland med å fremme ny lovgivning som forbyr import av varer og tjenester fra territorier det internasjonale samfunnet holder for å være okkuperte. Lovforslaget hennes ble presentert overfor en rekke aktører, også medlemmer av Stortingets forsvars- og utenrikskomité. I november 2019 hadde NRK nyheter et innslag om EU-domstolens krav om merking av bosettervarer, der rådgiver i samarbeidsprosjektet Andrew Preston ble intervjuet.

I juni 2022 kom utenriksministeren med nyheten om at næringsmidler med opprinnelse i områder okkupert av Israel skal merkes. Beslutningen vil ha betydning blant annet for Vinmonopolet som samarbeidsprosjektet har hatt dialog med om salg av bosettervin. Samarbeidsprosjektet jobber for et totalforbud mot import av varer og tjenester fra bosettingene, men har også jobbet lenge – i påvente av et slikt forbud – for tydelig opprinnelsesmerking av bosettingsvarer.

Næringslivets ansvar i konfliktområder

I perioden har samarbeidsprosjektet hatt mye fokus på næringsvirksomhet i konflikt-

områder, i kjølvannet av flere eksempler på situasjoner der norske selskaper og offentlige innkjøpere kan ha bidratt til brudd på reglene om beskyttelse av sivile i krig og konflikt.

Blant sakene som ble fulgt opp var det norske reisebyrået Egencias formidling (gjennom moderselskapet Expedia) av overnattingssteder i ulovlige bosettinger. Investeringer på okkupert område ble også tatt opp i styret til Vy Pensjonskasse av Palestina-ambassadør Ole Roger Berg fra Trøndelag.

Samarbeidsprosjektet arrangerte to seminarer på temaet: Ett i Oslo i samarbeid med Etisk Handel Norge og ett på Arendals-uka i samarbeid med LO, Etisk Handel Norge og Støttekomiteen for Vest-Sahara. Seminarene belyste ansvaret som ligger i de internasjonale retningslinjene for ansvarlig næringsliv, samt konkrete metoder for å oppfylle dette ansvaret.

I desember 2021 ble rapporten *Folkeretten og næringsvirksomhet i konfliktområder* lansert på webinar. Rapporten er utarbeidet av Mads Harlem og Mark B. Taylor, og er resultat av et samarbeid mellom LO og samarbeidsprosjektet. Rapporten gir en oversikt over de viktigste reglene som finnes internasjonalt om næringslivets overholdelse av folkeretten i konfliktområder, og hvordan disse reglene er gjennomført i norsk rett.

Rapporten har blitt brukt aktivt for å prøve å få strammet inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket, blant annet ved Norske togs innkjøp av 170 tog fra Alstom. Dette selskapet er en sentral aktør i prosjektet Jerusalem Light Rail, bybanen som knytter bosettingene i Øst-Jerusalem tettere til resten av byen. I april 2022 ble et representantforslag fra SV behandlet på Stortinget. Forslaget innebar en forpliktende plan for å stramme inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket, og at Norske tog AS ikke tar i bruk opsjonen på å kjøpe ytterligere 170 tog fra Alstom. Forslaget fikk ikke flertall, men næringsminister Jan Christian Vestre (Ap) kunne forsikre at «det er naturlig at vi vurderer intensjonen i dette forslaget» i arbeidet med innovasjon i offentlige anskaffelser, og at innspillene ville tas inn i arbeidet med ny eierskapsmelding (forventet høsten 2022).

Fylkesambassadørkorpsset

2018 – 2022

I desember 2017 vedtok landsstyret et ambassadørkorps for landsmøteperioden 2018 – 2021 med i alt 24 ambassadører. Da landsmøtet ble utsatt til oktober 2022, ble perioden for ambassadørene også forlenget.



Foto: Ingunn Eriksen

Fylkesambassadørene på samling på Sørmarka vinteren 2018.

I løpet av disse årene har det vært noen endringer i sammensetningen. Perioden har vært preget av to år med pandemi, som medførte færre reiser for å oppdatere seg og skape større engasjement lokalt rundt i landet. I 2018 var det ambassadørreiser til Libanon og Palestina, og i 2019 til Laos. I pandemiårene 2020 og 2021 ble det organisert virtuelle reiser til Libanon og til Palestina, begge på Sørmarka. I overgangen august/september 2022 ble det gjen-

nomført en etterlengtet reise til Palestina.

I landsmøteperioden har det vært mye og god aktivitet for å skape engasjement ute i medlemsorganisasjonen. Også under pandemien ble dette opprettholdt så godt det lot seg gjøre – gjennom flere webinarer med partnerne i Libanon og Palestina.

Arbeidet i regi av ambassadørene har bestått av både lokale initiativ og støtte til

ulike kampanjer. Flere av ambassadørene er medlemmer i Palestinakomiteen. Noen er aktivt med i politiske partier og sitter i kommunestyre og fylkesting, som er viktige arenaer for flere av sakene ambassadørene har vært engasjert i. Arbeidet har gitt resultater ute i kommunene med å få til boikottvedtak av israelske varer produsert på okkupert land, og at de tar aktivt i bruk sin innkjøpsmakt gjennom kommunenes anskaffelsesregelverk.

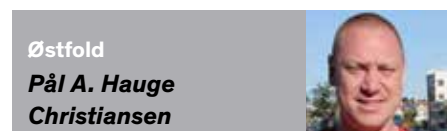
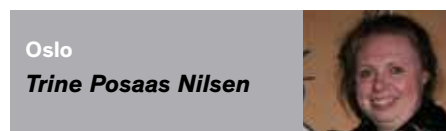
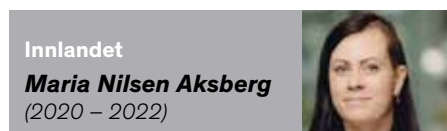
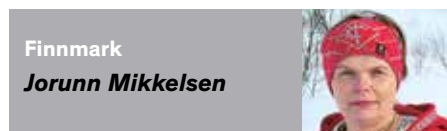
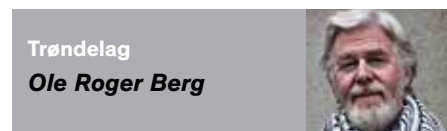
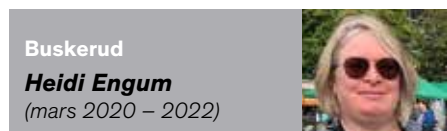
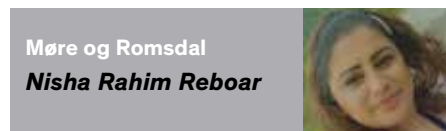
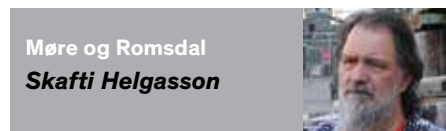
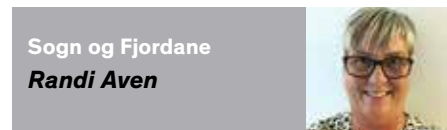
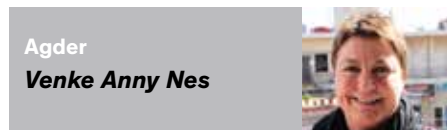
Det har også vært stort engasjement for Ziada-saken, Bankkampanjen og oppropet med krav om at Oljefondet må trekke seg ut av selskaper på okkupert område.

På 1. mai-markeringer, Al Naqba 15. mai og

FN-dagen 29. november for solidaritet med det palestinske folket har mange ambassadører vært gode talerør for Palestina. Israels omfattende bombing av Gaza i mai 2021 skapte også stort engasjement. Flere ambassadører har engasjert seg i European

Trade Union Initiative for Justice in Palestine (ETUN), et nettverk av europeiske forbund, for å legge press på EU og europeiske land for å stoppe medvirkning til den israelske okkupasjonen. Fagforbundet er en av initiativtakerne til nettverket.

Ambassadørkorpset



Ambassadører uten årstall i parentes ble valgt på landsmøtet i 2017 og har sittet hele perioden.

Buskerud: Magnus Langstrand
(januar – oktober 2018)

Buskerud: Christine Knutsen
(2018 – 2019)

Hedmark: Stig Aasheim
(2018 – november 2019)

Oppland: Henning Engeskaug Karlsen
(2018 – 2019)

Rogaland: Trond Froestad
(januar – april 2018)

Rogaland: Anne Auglend
(2018 – 2019)

Rogaland: Kenneth Hatteland
(2019 – juni 2021)

Vest-Agder: Tor Stonny Knutsen
(januar – februar 2018)

Vest-Agder: Liv Else Kallhovd
(2018 – 2019)

Vestfold: Merethe Dahl
(januar – mars 2018)

Vestfold: Antoinette Fossdal-Johnsen
(mars – desember 2018)

I tillegg til sine roller som Palestina-ambassadører har Stig Aasheim fra Hedmark og Sara Bell fra Hordaland også vært Laos-ambassadører.

Etnisk rensning

satt i system

Samarbeidsavtalen mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp bygger på tre pillarer: Politisk påvirkningsarbeid, økonomisk støtte og ambassadørkorpset. I løpet av en landsmøteperiode får alle ambassadørene delta på en reise til Libanon eller Palestina, der de møter våre lokale samarbeidspartnere og blir kjent med deres arbeid.

De planlagte turene til Libanon i 2020 og Palestina i 2021 måtte avlyses på grunn av pandemien. I stedet ble det arrangert to samlinger på Sørmarka med digitale møter med våre lokale partnere.

I tråd med avtalen skal alle deltakerne blogge aktivt fra sine reiser. Vedlagt kan du lese et utdrag av hva ambassadørkorpset har opplevd i landsmøteperioden 2018–2022. God lesning!

I Øst-Jerusalem foregår det etnisk rensning for å sikre at de israelske innbyggerne skal forbli i flertall i byen for all fremtid. Tidlig på 1970-tallet ble det satt et demografisk mål om 70 prosent jødiske og 30 prosent ikke-jødiske beboere – dvs palestinere.



Foto: Ane Stranden

Sara Bell i samtale med Fatima Salamieh hjemme hos Fatima i den omstridte bydelen Sheikh Jarrah i Øst-Jerusalem.

Palestina,
september 2022:

Ole Roger Berg
Trøndelag



Siden da har palestinerne blitt utsatt for et rått og utpekulert utdrivelsesregime. Sionistiske partier og organisasjoner vil helst fjerne alle palestinere fra byen, slik at det blir en ren jødisk by. Fjerningen av palestinere foregår på mange måter. Den folkerettsstridige annekasjonen av Øst-Jerusalem gjør at palestinerne er underlagt israelsk lov, men de forskjellsbehandles på det groveste. Blant annet har

palestinere som har levd hele sitt liv Øst-Jerusalem, ikke rett til status som fastboende innbyggere, men må stadig dokumentere at de bor der. Er de borte for lenge, mister de både 'oppholdstillatelsen' og retten til å komme tilbake.

Får ikke bygge eller rehabilitere

Israel har tilrøvet seg 35 prosent av Øst-Jerusalem til israelske bosettinger, til tross for at FNs stadig har vedtatt resolusjoner som slår fast at bosettingene er folkerettsstridige. Mens israelske myndigheter tillater stadig nye jødiske boenheter og bosettinger, får ikke palestinerne verken lov til å bygge nye hus, rehabilitere eller bygge på sine eksisterende hus.

Men det verste er at palestinerne stadig blir kastet ut av husene sine. Noen ganger tar bosetterne seg til rette og regelrett kaster ut den palestinske familien som allerede bor der. Det foregår også langvarige rettskamper med nærmest null rettsvern for palestinerne eiendomsrett, hvis en jødisk familie hevder at de har eid huset fra gammelt av. Hus blir også revet av ulike grunner. Det kan være nok at et familiemedlem blir anklaget for en forbrytelse, f. eks. steinkasting mot militæret, eller en nødvendig rehabilitering som ikke har blitt godkjent av myndighetene.

Grassroots Al Quds

Al Quds er arabisk for Jerusalem. Grassroots Al Quds er en av Fagforbundets samarbeidspartnere. De arrangerer politisk guidede turer i Jerusalem som viser hvordan den etniske rensingen foregår, og lager kart og infobøker. Men det viktigste de gjør, er å hjelpe familier som blir kastet ut eller trues med utkastelse.

Fatima Salamieh i Sheikh Jarrah

Bydelen Sheikh Jarrah i Øst-Jerusalem er et mikrokosmos av Palestina, både når det gjelder å mobilisere folkets *sumod*, deres utholdenhet og motstandsvilje, og som dokumentasjon på hvordan 1948-flyktningene som ble fordrevet da Israel ble opprettet, nå på nytt blir fordrevet av Israel.

Fatima Salamieh er en standhaftig kvinne på 74 år. Nå har hun fått endelig beskjed om at hun vil bli kastet ut av huset sitt etter årelange rettsaker og internasjonale kampanjer. Men hun får ikke vite når. Hun er enke og bor på ett rom. Ikke nok med dét, nabohuset er okkupert av et par ekstreme bosettere. I tillegg kommer ofte unge bosettere og lager bråk og banker på dørene og kaster stein på huset hennes. Hva skal man si til at opptil 30 – 40 personer bruker tid på å trakassere en godt voksen dame, barna og barnebarna hennes?

Den israelske parlamentarikereren Itamar Ben-Gvir okkuperer halve hagen hennes, og har flyttet 'partikontoret' sitt dit – i form av et demonstrativt telt rett utenfor inngangen til Fatimas hus. Dette har skapt internasjonale overskrifter, og var også den direkte årsaken til at palestinerne klarte å mobilisere det internasjonale samfunnet og FN for å få forsøke å få stoppet utkastelsen av palestinerne i nabolaget.

Det gjorde inntrykk å høre at okkupantene ofte bytter på å bo i de okkuperte husene, som gjør det tydelig at de ikke er ute etter å få et hjem. De driver med dette kun for å lage trøbbel for de lokale palestinerne i den hensikt at de skal flytte ut, alt med de israelske myndighetenes hjelp og støtte.

Øyenvitner til trakasseringen

Da vi besøkte Fatima og sønnen Ibrahim, fikk vi se trakasseringen med egne øyne. Etter besøket tok vi et par bilder i hagen og av parlamentarikerens nye «kontor». Da kom to av okkupantene fykende ut og begynte å kjefte sønnen i huset huden full. Han svarte på tiltale, og det utviklet seg til et verbalt munnhuggeri. Vi fryktet det kunne komme til slåssing. Den gamle damen kom også ut og tok igjen overfor okkupanten – tøff dame, som ikke vil la seg presse ut uten kamp!

De to bosetterne så at vår mann fra Grassroots Al Quds filmet hele opptrinnet. Like fullt fortsatte munnhuggeriet. De brydde seg åpenbart ikke om at de ble filmet, ei heller at en stor gruppe utlendinger overvar det hele. Bosetterne har erfaring for at når det blir bråk her, så ringer de politiet, som vanligvis arresterer palestinerne, uten hensyn til hvem som starter bråket. Sønnen og mora hadde flere eksempler på at når de ville forsvare seg, ble de – og ikke angriperne – arrestert.

Hvor dypt har du sunket når du angriper en liten, vever dame på 74 år i hennes eget hjem?

Et barn er født i Jerusalem

Barnet lå og sov. Politiet banket ikke på, men slo inn døra. Det står ikke feil i overskriften, et barn ble også født i Betlehem.

Palestina sett fra Sørmarka, november 2021:

**Heidi Engum
Buskerud**



Men for meg er barna født i Jerusalem viktigere. Hver dag rapporteres det om overgrep og arrestasjoner av palestinske barn. Barn kan bli hentet ut fra hjemmene sine om natten, eller dratt inn i politibil

på vei til og fra skolen. De blir overmannet av høye, bredskuldrede menn med automatgevær og batonger. Disse barna har ikke gjort annet enn å bli født som palestinere i Øst-Jerusalem.

Ifølge loven har mindreårige mistenkte mange rettigheter. For eksempel kan ikke mindreårige arresteres eller avhøres om natten, de kan ikke arresteres på skolen eller av politimenn i sivil. De kan bare arresteres "hvis det er umulig å oppnå formålet med arrestasjonen på en måte som er mindre skadelig." Det israelske politiet krenker systematisk rettighetene til mindreårige mistenkte i Palestina. I ekstreme tilfeller tillates politiet å ikke følge lovens bokstav, men i slike tilfeller

må politiet kun sjelden fremlegge bevis.

For to uker siden ble 14 år gamle Ali Abu Alia skutt i magen og drept da han ubevæpnet demonstrerte mot at israelske okkupasjonsstyrker ødela en by på Vestbredden. En annen 14 år gammel gutt protesterte mot at USA skulle flytte sin ambassade til Jerusalem. Hvor farlige var de to? Den norske mediedekningen er musestille. Den norske regjeringen fordømmer ikke hendelsene. Et barn som visstnok ble født i Betlehem for 2000 år siden, er viktigere enn barna født i Øst-Jerusalem i dag.

Jeg ønsker deg en god jul, og har som juleønske at dere deler bloggen min.

Sterkt møte med *modige Mivan*

På ambassadørreisen til Palestina besøkte vi kvinneorganisasjonen Union of Palestinian Women's Committees (UPWC) i Ramallah. Fagforbundet støtter UPWC gjennom samarbeidsavtalen med Norsk Folkehjelp. Jeg fikk prate med Mivan på 18 år. Hun gjorde stort inntrykk på meg.

Palestina,
november 2019:

**Cathrine Hansen
Trøndelag**



UPWC jobber for styrke kvinners rettigheter og bidra til at flere kvinner kommer inn i besluttede organer. Jeg var nysgjerrig på hva som gjorde at Mivan ble engasjert. Hun forteller at det var moren som viste vei til kvinnekamp og UPWC. Moren var frivillig i organisasjonen, og Mivan så at moren forandret seg.

– Moren min fikk mer selvtillit, og jeg ble interessert. Da jeg var 13 år, begynte jeg i barnegruppen til UPWC hvor vi lærte om barns rettigheter. Senere deltok jeg også i andre aktiviteter. Litt etter litt så jeg at jeg har gått gjennom samme forandring som henne. Jeg har blitt en sterk kvinne! Nå er jeg en som blir hørt, og jeg har fått kunnskap nok til å hjelpe andre.

Barneekteskap eksisterer fremdeles i Palestina. I 2018 rapporterte FNs befolkningsfond at i 2014 ble 20 prosent av kvinner mellom 20 og 49 år gift før fylte 18 år på Vestbredden. I Gaza var antallet hele 30 prosent. Palestinas Statistiske Sentralbyrå opererer med fellestall fra 2017 for Vestbredden og Gaza, som sier at 11 prosent av kvinner mellom 20 og 24 år hadde giftet seg før de fylte 18.

Ekteskapslovgivningen på Vestbredden og Gaza er forskjellig. På Vestbredden er aldersgrensen for ekteskap 15 år for jenter

og 16 for gutter, i Gaza 17 år for jenter og 18 år for gutter. UPWC overbringer oss den gledelige nyheten at Abbas nylig utstedte et presidentdekret med forbud mot barneekteskap. Nå må både kvinner og menn være fylt 18 før de kan gifte seg. Dette er en fantastisk seier for de palestinske kvinneorganisasjonene som har ført denne kampen i mange år!

Barneekteskap er ikke primært et kulturelt fenomen, men først og fremst et symptom på fattigdom. Okkupasjonen har økt fattigdommen dramatisk, og dermed øker også risikoen for at jenter blir giftet bort i altfor ung alder. Mivan vet at hittil i år er det giftet bort 21 jenter mellom 13 og 15 år. – De er ikke klare for giftermål. De får heller ikke gjøre ferdig utdannelsen sin. Barnebrudene har lav verdi i den familien de kommer til, siden de ikke har medgift. De kommer fullstendig under svigerfamiliens kontroll, forklarer Mivan.

Så hva er hun aller mest stolt av? – Jeg er ung og har fått styrke til å bestemme over meg selv. I barnegruppa ble jeg valgt som

kontakt til Departementet for barn og utdanning. Der tok jeg opp at en bosetting lå tett inntil skolen jeg gikk på, og at bosetterne kastet stein på skoleelevene og trakasserte oss. Jeg ordnet et møte med rektor, lærerne og myndighetene for å få satt opp skolebuss for ungene. Det ble vedtatt!

Hvilke framtidsdrømmer har Miva? Hvor er hun om ti år? Svaret kommer kjapt: – Nå studerer jeg media på universitetet. Jeg vil jobbe som nyhetsreporter i TV, både i studio og ute i felt. Jeg vil også jobbe som frivillig i UPWC for å hjelpe og styrke barn og kvinner. Mivan oppfordrer Fagforbundet til å fortsette å støtte UPWC, og håper Norge kan hjelpe alle palestinske barn i alle flyktningleirene med skolegang.

Jeg er glad for at jeg fikk denne praten med Mivan, og blir både imponert og inspirert over det sterke engasjement hennes for barns rettigheter. Hennes virkelighet med okkupasjon og bosetterbrutalitet er så langt fra hverdagen vår hjemme i Norge!



Palestina,
november 2018:

**Skafti Helgasson
Møre og Romsdal**

*Du skal ikkje slå haudet mot muren
for å be om fred.
Slenger seg grønn vinranke
om kvit stein
medan soldaten står der
væpna, mot eit barn
i svart kjole.
Vil det sjå freden?
Steinen gret ildrauddt blod.*

Er det håp i Hebron?

Vi har nettopp vært i Hebron, den nest største byen i Palestina, med 250 000 innbyggere. Byen er en av verdens eldste, etablert år 3500 f. Kr. Den ligger i de palestinske selvstyrte områdene, de såkalte A-områdene, der palestinske myndigheter etter Oslo-avtalen skal ha ansvar for både sivil og militær administrasjon. Men slik er det ikke i virkelighetens verden.



Foto: Are Stranden

Israel ville ikke fornye mandatet til TIPH-styrkene i Hebron – etter 25 års virke. Vinteren 2019 var det over og ut for TIPH, Temporary International Presence in Hebron.

Palestina,
november 2018:

**Ivar Romundstad
Akershus**



I Hebron ser man ikke den såkalte separasjonsmuren som deler Israel og Vestbredden, men som også går langt inn på palestinsk område. Selv om muren ikke står i Hebron, er det mye annet som skiller folk her. Byen er en hellig by både for kristne, jøder og muslimer. Abraham, de tre folkenes stamfar, er begravet i Ibrahimi-moskeen i den vakre gamlebyen. Dette har skapt konflikter gjennom flere år, særlig mellom jøder og muslimer.

Massakren i Ibrahimi-moskeen i 1994

Jødene har bodd lenge i Hebron. Til 1929 levde de ulike folkegruppene i fred og fordragelighet. Etter et opprør i 1929 ble 67 jøder drept, og mange av byens jøder ble evakuert til Jerusalem. Men jødene ga ikke opp Hebron. Etter Seksdagerskrigen i juni 1967 etablerte de første jødiske bosetterne bosettingen Kiryat Arba i utkanten av byen. Denne har vokst seg stadig større, her bor nå ca. 6000 bosettere. Fra 1979 til 1984 etablerte de fire nye bosettinger i sentrum av gamlebyen ved å okkupere hus eid i hovedsak av palestinere. Den israelske hæren beskyttet bosetterne da som nå.

I 1994 ble økte voldsspiralen dramatisk: Den høyreekstreme Baruch Goldstein, en amerikansk immigrant til Israel, gikk inn i Ibrahimi-moskeen, der han skjøt og drepte 29 muslimer i bønn. Goldstein ble overmannet, avvæpnet og slått i hjel av en opphisset menneskemengde rett etter massakren. Flere hundre palestinske butikker i gamlebyen ble stengt, de fleste er stengt den dag i dag.

Israel har hele tiden utvidet kontrollen over området. I januar 1997 ble det inngått en avtale mellom Israels statsminister Benjamin Netanyahu, president og PLO-leder Yassir Arafat og USAs utenriksminister Warren Christopher,

Hebron-protokollen, som sementerer delingen av gamlebyen i Hebron i to: Én del under full israelsk kontroll med ca. 400 jødiske bosettere og ca. 20 000 palestinere, den andre delen under palestinsk kontroll. I dag bor det ca. 640 jøder i Hebron, som daglig beskyttes av nær 1000 israelske soldater.

Hebrons Karl Johan ligger folketom

Det kan være stritt å være innbygger av Hebron, spesielt i gamlebyen. De jødiske bosetterne holder til i de øverste etasjene over markedsgatene, soukene. De få palestinske butikkeierne som fortsatt holder ut, blir ofte bombardert ovenfra med søppel, urin og steiner – ekstreme metoder i forsøket på å drive palestinere ut av byen.

Gamlebyen i Hebron er i perioder helt avstengt. Det har vært innført portforbud, hus er revet, land beslaglagt, butikker og andre virksomheter har måttet stenge – til dels etter militære ordrer. Dette har hatt store negative konsekvenser både for befolkningen og for næringsvirksomheten, og er i strid med Hebron-protokollen som skulle forhindre inngrep mot et normalt liv i byen.

Seil for å ta imot bosetternes søppel

Observatører fra den internasjonale TIPH-styrken (se rammesak) gjør skolevegen tryggere for palestinske barn når de følger barna gjennom bosetternes områder. Uten følge risikerer de aggressiv adferd og vold fra bosetterne, som tar i bruk alle midler i sitt forsøk på å fordrive palestinere. Målet for bosetterne er at flere av palestinernes hus skal okkuperes ved at flere palestinere drives ut. Gamlebyen renoveres med internasjonale midler, mange butikker er fortsatt åpne, men bosetternes annektering av nye områder fortsetter med sterk støtte fra Israel og med verdenssamfunnet som taus tilskuer.

Ifølge TIPH har det ikke vært noen positiv utvikling siden 1994, med stor fare for at Israel og bosetterne får et jerngrep om stadig større deler av Hebron. Neste år blir det sannsynligvis parlamentsvalg i Israel. Likud og andre høyreorienterte partier er styrket, venstresiden er svak, og okkupasjons- og annekteringspolitikken har dessverre stor oppslutning.

Håp om bedring for folket i Hebron ligger langt fram i tid.

TIPH-styrkene i Hebron

I 1994 ble det etablert en internasjonal observatørstyrke i Hebron, Temporary International Presence in Hebron (TIPH). Styrken bestod av 64 observatører fra Danmark, Italia, Norge, Sveits, Sverige og Tyrkia, de fleste med bakgrunn fra militæret eller politiet. Styrken ble ledet av Norge.

Mandatet var å overvåke brudd på inngåtte avtaler. TIPH-styrkene hadde ikke lov til å gripe inn i noen situasjon, kun observere og rapportere. Dette var kravet for at Israel skulle godta observasjonsstyrken. Rapportene gikk til Israel, til de palestinske selvstyremyndighetene og til landene som deltok i TIPH. Rapportene var unntatt offentlighet, det er uklart i hvilken grad de ble lest. Rapportene til Norge ble sendt til Riksarkivet via Utenriksdepartementet.

I januar 2019 kunngjorde statsminister Benjamin Netanyahu at Israel ikke ville gi TIPH-styrkene noe fornyet mandat fra utløpsdatoen 31.01.2019. Dette vakte høylytte internasjonale protester, men USA blokkerte en protest fra Sikkerhetsrådet. TIPH ble avvirket da mandatet utløp.

Fagforbundets støtte er viktig for palestinske kvinner

Dette er min første reise til Libanon, som en av fem ambassadører i en delegasjon fra Fagforbundet og Norsk Folkehjelp. Jeg har gruegledet meg til å dra, og hadde store sommerfugler i magen før avreise.

Libanon,
mars 2018:

Bjørn-Roger Steen
Nordland



Det er noe helt annet å se med egne øyne og komme tett på palestinere og livene de lever enn å lese om det hjemmefra. I går møtte vi Ashraf Dabbour, den palestinske ambassadøren i Libanon, og Ammeh Kamel Suleiman fra General Union of Palestinian Women. Ambassadøren gratu-

lerte damene med den internasjonale kvinnetidagen 8. mars.

Suleiman takket for langvarig støtte og samarbeid med Norsk Folkehjelp. Hun beskrev en tidligere situasjon der en mann kunne voldta en kvinne og etter loven slippe straffefritt unna, han trengte bare å gifte seg med offeret. Etter kort tid kunne han skille seg fra kvinnen han hadde voldtatt, og fortsatt slippe straffefølgelse. Jeg kjenner jeg blir fly forbannet. Kunne det være så enkelt å slippe unna en voldtekt? Kvinnen ble tvunget til å gifte seg med overgriperen. Etter å ha blitt skilt,

måtte hun leve med dobbelt skam i det palestinske samfunnet, både voldtatt og skilt.

Men støtten fra Fagforbundet til Kvinner Kan bidrar til resultater: Etter årelang kamp og dyktig lobbyarbeid greide palestinske og libanesiske kvinneorganisasjoner å presse politikerne til å fjerne lovparagrafen som gjorde at en voldtektsmann slapp straff hvis han giftet seg med kvinnen. Dette var en stor politisk seier for alle kvinner i Libanon.

Det gjør godt å se at støtten fra Fagforbundet via Norsk Folkehjelp til disse organisasjonene bidrar til mindre undertrykkelse av palestinske kvinner.

Trump tvinger UNRWA på sparebluss

Trump-regjeringen holder tilbake 65 millioner dollar til UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midt-østen. USA har nylig anerkjent Jerusalem som Israels hovedstad. 5,2 millioner palestinske flyktninger i Libanon, Jordan, Syria og Gaza føler seg isolert og glemt av verden.

Libanon,
mars 2018:

**Hilde Bernhardsen
Troms**



Gwyn Lewis fra UNRWA i Beirut bekrefter alvorret for oss. Situasjonen er langt mer dramatisk nå enn i fjor, og UNRWA må nå skvise maksimalt ut av hver krone de har.

UNRWA ble etablert i 1948, etter at staten Israel så dagens lys i mai. Siden da har UNRWA sørget for å dekke grunnleggende behov som bosted, helsehjelp og skole for palestinske flyktninger i Libanon. Landet har ikke undertegnet FNs flyktningkonvensjon, og vil ikke gi de palestinske flyktningene grunnleggende rettigheter. De er ikke libanesiske statsborgere, men kan heller ikke behandles som utlendinger – og som statsløse faller de mellom alle stoler.

UNRWAs økonomi er basert på frivillige bidrag fra medlemsstatene i FN, men kun få land bidrar. Når Trump holder igjen USAs bidrag til humanitær bistand ut fra politiske motiver, går alt fra vondt til verre.



Foto: Are Stranden

Kuttene i bevilgningene til UNRWA i 2018 hadde store følger, også for jentene i flyktningleiren Rashidiyeh.

USAs bidrag utgjør ca. 30 prosent av UNRWAs totale budsjett. Hvis ikke andre land stiller opp, vil pengene ta slutt i mai – allerede nå går hele UNRWA på sparebluss.

Frykter nedleggelse av UNRWA

Vi møtte palestinsk ungdom i flyktningleiren Rashidiyeh utenfor Tyr i Sør-Libanon. Gruppen heter Al Jalil og hører til vår samarbeidspartner Arab Palestinian Cultural Club (APCC). De frykter sterkt at UNRWA kan bli nedlagt.

UNRWA ikke kan gi dem noen reell fysisk beskyttelse, men gir dem politisk støtte og en viss sosial beskyttelse. Ungdommene føler at det internasjonale samfunnet må beskytte dem. Verden lytter dessverre mer til en norsk enn til en palestinsk stemme, derfor trenger de Norges støtte. Norge kan si fra at USA bør fortsette å støtte UNRWA når Trump møter EU i Roma 15. mars. De enorme summene USA gir Israel hvert år, bidrar til enda større ulikheter og et høyere konfliktnivå.

Vi spurte ungdommene i Rashidiyeh hva de vil gjøre hvis kuttene fortsetter. De vil støtte hverandre. De vil fortsette å demonstrere, selv om mange har mistet troen på denne aksjonsformen. De krever at palestinske ledere må være tydelige i sine krav, og ikke minst må de ulike palestinske fraksjonene lære seg å samarbeide og komme til enighet. De mener også at ungdommene må være pådrivere for forandring.

32 000 elever på UNRWA-skolene i Libanon er et enormt antall barn og unge. Nå kan de miste sitt tilbud om utdanning, med de konsekvensene dette vil få for et allerede marginalisert folk. Men de understreker at selv om de har vokst opp som flyktninger i Libanon, er deres ønske å kunne vende tilbake til Palestina.

Ungdommene er redde. De har få rettigheter i Libanon, de føler seg isolert og glemt. De opplever vanskeligheter hver eneste dag. Men identiteten som palestinere har ennå ingen klart å ta fra dem!

Ein seig kamp

mot okkupasjon og globale klimaendringar

Så var dagen endeleg kommen: 29. august sette vi kursen mot Palestina for ei veke full av inntrykk og opplevingar. Vi var ei gruppe på 12 personar frå Fagforbundet og Norsk Folkehjelp som skulle møte fleire av samarbeidspartane i Palestina i eit tett pakka program.

Palestina,
september 2022:

Randi Aven
Sogn og Fjordane



Møtet med bønder og beduinar gjorde eit sterkt inntrykk. Dei kjempar ein viktig kamp for matsikkerheit og matsuverenitet, og ein kamp mot Israels folkerettsstridige utviding av busettingane, konfiskering av land, riving av vasstankar, heim, skur og solceller. I tillegg kjem klimaendringane som også treff Palestina.

Union of Agricultural Work Committees

På s. 4 kan du lese om nedstenginga av UAWCs hovedkontor i Ramallah. Randi skriv vidare: Stein Guldbrandsen heldt appell framfor den fastbolta døra til UAWC sitt nedstengde kontor. Sjå Stein sin sterke appell: www.youtube.com/watch?v=WrarW7z3qe8

På få dagar var UAWC på plass i nye kontor, og organisasjonen held fram sitt viktige arbeid med å støtte bønder, fiskarar og beduinar. Vi fylgde tilsette frå UAWC rundt på Vestbredden for å besøke beduinar og bønder. Organisasjonen er svært viktig for at palestinarane skal klare å halde jorda i drift og sikre busetting i områda. Land som ikkje er i bruk, kan ifølgje israelsk lov leggest under Israel. UAWC yter bl.a. juridisk hjelp, dei bidreg til å erstatte brente



Foto: Ingunn Eriksen

I frøbanken i Hebron er det kvinner som leiar dei ulike forskingsprosjekta.

oliventre, gir støtte til vassrøyr og bygging av vasstankar m.m. Slik kan palestinske jordbrukarar og beduinar framleis bu og drive jorda i landet sitt.

Frøbanken i Hebron

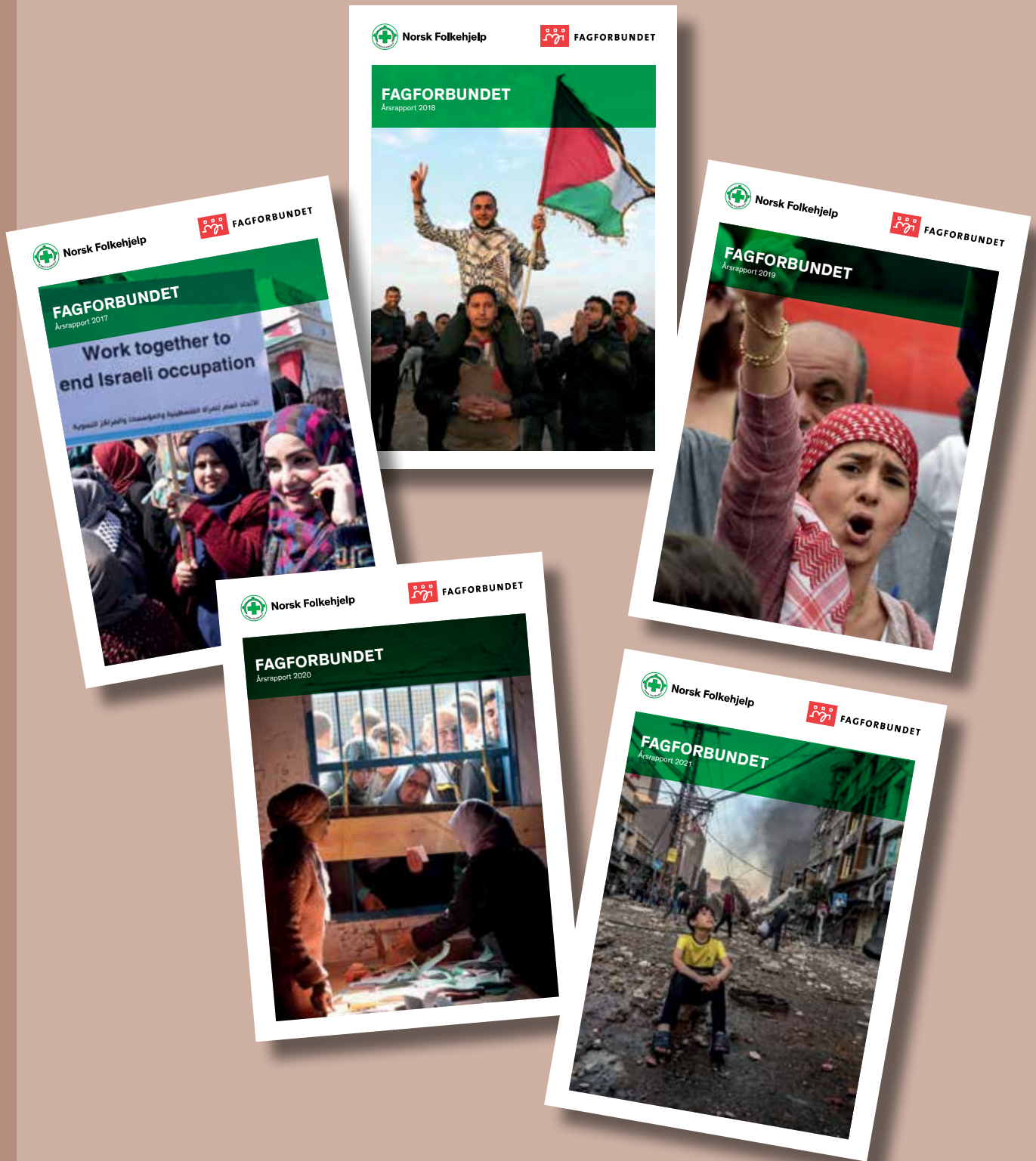
På programmet stod også eit besøk hjå frøbanken i Hebron, eit viktig prosjekt for matsikkerheit og matsuverenitet i regi av UAWC. Her haustar dei inn frø frå planter som veks i Palestina og som bøndene i landet treng for å klare seg. Dei fører eit nøye kartotek over kvar og når frøa er hausta. Plantene og frøa er tilpassa de lokale tilhøva, med sitt varme klima og lite tilgang til vatn, og gir grunnlag for nye avlingar.

Israelske og importerte frø har ikkje dei same eigenskapane. Frøbanken har kapasitet til å halde Palestina sjølvforsynt med frø, som er svært imponerande og viktig for sjølvforsyning av frukt og grønnsaker. Det er ikkje uvanleg at palestinske avlingar vert øydelagt av israelarar rett før innhaustinga, f.eks. kan militærøvingar bli lagt til jordbruksområde rett før innhausting med raserte avlingar som følgje. Då er det ekstra viktig at bøndene får tilgang på nye frø.

Arbeidet i frøbanken vert utført både manuelt og maskinelt, og det var med stor entusiasme to av dei kvinnelege tilsette viste oss rundt i det vesle anlegget.



Norsk Folkehjelp



Norsk Folkehjelp, PB 8844 Youngstorget, 0028 OSLO
Tlf: 22 03 77 00
www.folkehjelp.no